

บทความวิจัย

การเมืองในนโยบายกัญชาของประเทศไทย

พิษณุ เสี่ยงมพงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล pisanu.sangiampongsa@gmail.com

บทคัดย่อ

วันที่รับ: 11 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไข: 22 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับ: 24 มิถุนายน 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ ไส้ประกอบ
ทวีทรัพย์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขแต่แปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น
ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: พิษณุ เสี่ยงมพงษ์. 2568.
“การเมืองในนโยบายกัญชาของ
ประเทศไทย”. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 55 (2):
316-346.

<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4766>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

บทความวิจัยนี้ศึกษานโยบายกัญชาของประเทศไทยภายในทิศทางเป็นเสรีนิยม
มาก มีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้กัญชาในประเทศไทย และมีความสับสนในความ
พยายามย้อนกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้ง ด้วยจุดประสงค์ศึกษากระบวนการ
นโยบายกัญชาของประเทศไทยในรายละเอียด มีคำถามวิจัยว่า นโยบายกัญชาของไทย
มีลักษณะอย่างไร มีสมมติฐานว่า มีข้อห่วงใยอย่างมากในนโยบายลักษณะเสรีนิยมนี้ มี
ความสับสนที่นโยบายอาจย้อนกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้ง และมีการเมืองอยู่ภายใน
กระบวนการนโยบายกัญชา งานวิจัยใช้แนวคิดด้านความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์
และความชาญฉลาดของประชาธิปไตยเป็นกรอบการศึกษา ประกอบการวิเคราะห์
ตอบคำถามวิจัย ขอบเขตด้านเวลาในการศึกษาอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2561-2567 งานวิจัย
ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษา ประกอบด้วย หลักฐานการรายงานของสื่อมวลชนถึง
กระบวนการนโยบายกัญชาไทย และเอกสารนโยบายสาธารณะด้านกัญชา เช่น
ประกาศกระทรวง สำหรับข้อค้นพบและการวิเคราะห์ บทความวิจัยถกเถียงถึงความ
กำกวมในการเป็นสารเสพติดเป็นลักษณะของพืชกัญชา ที่อธิบายด้วยแนวคิดความไม่
แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ กัญชาได้รับการตีความว่าสามารถใช้ได้ทั้งในทางการแพทย์
และในทางสันตนาการด้วย เกิดข้อห่วงใย และจำเป็นต้องติดตามดูแลการแพร่หลาย
ของผลิตภัณฑ์กัญชาในอาหาร งานวิจัยวิเคราะห์ข้อถกเถียงการเมืองภายในนโยบาย
กัญชาของประเทศไทย เช่น ความพยายามผลักดันให้นโยบายกลับไปเป็นอนุรักษนิยม
อีกครั้ง เป็นอีกส่วนหนึ่งของความสับสนของนโยบาย และงานวิจัยถกเถียงว่า ความ
ชาญฉลาดของประชาธิปไตยมีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายกัญชา

คำสำคัญ: นโยบายกัญชาของไทย, ความสับสนของนโยบาย, ความไม่แน่นอนทาง
วิทยาศาสตร์, การควบคุม, การเมืองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

RESEARCH ARTICLE

The Politics in the Thai Cannabis Policy

Pisanu Sangiampongsa

Associate Professor, Ph.D., of Department of Government, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University.

email: pisanu.sangiampongsa@gmail.com

Received: March 11, 2025

Revised: June 22, 2025

Accepted: June 24, 2025

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)
[License: Attribution–](#)
[NonCommercial-NoDerivatives;](#)
[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Pisanu Sangiampongsa
2025. "The Politics in the Thai
Cannabis Policy".
Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences 55
(2): 316-346.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4766>

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.*

Abstract

This research article examines the Thai cannabis policy. In the movement toward much more liberal policy, there are concerns about cannabis use in Thailand, along with the confusion in an attempt to direct it back to conservatism. With the objective of studying the details of the policy process, the research question is: What is the nature of Thai cannabis policy? The hypothesis is: There are serious concerns in such liberal cannabis policy, while its backward direction to conservatism brings confusion. Politics in the policy process is expected. Such concepts as scientific uncertainty and the intelligence of democracy serve as the research framework. The timeline of the study is between 2018 and 2024. Secondary data sources, including news reports on the subject, as well as rules and regulations of cannabis usage, such as ministerial announcements, are examined. Concepts in the research framework also enter the analysis. The ambiguity is discussed as the nature of cannabis and explained by the concept of scientific uncertainty. Cannabis is interpreted within the rules and regulations as legal for both medical and recreational uses. The latter, however, sparks the need to oversee the widespread cannabis products, especially foods. The research discusses the politics of the Thai cannabis policy, such as an attempt to swing cannabis back to the status of narcotics, while being argued as a confusion in the policy. The intelligence of democracy helps propel the cannabis policy process.

Keywords: *Thai Cannabis Policy, Policy Ambiguity, Scientific Uncertainty, Regulation, Politics in Public Policy Process*

1. ที่มาของการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานโยบายกัญชาของประเทศไทย สังเกตแนวโน้มความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา สหประชาชาติและองค์การอนามัยโลกได้มีมติเมื่อ พ.ศ. 2563 ผ่านการลงคะแนนของคณะกรรมการยาเสพติด (Commission for Narcotic Drugs) ซึ่งมี 53 ประเทศสมาชิกให้นำกัญชาออกจากการเป็นพืชเสพติดอันตราย ทั้งนี้มีความมุ่งหมายให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ได้แพร่หลายมากขึ้น สังเกตว่าเป็นมติ 27 ต่อ 25 มีหนึ่งประเทศสมาชิกงดออกเสียง ทำให้ไม่ได้เป็นการผ่านมติแบบขาดลอย หรือมีการแตกแยกในเชิงการเมือง (Politically divisive) (Kwai 2020) จากที่มีการใช้พืชกัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์รักษาพยาบาลมานานแล้ว ซึ่งเป็นสรรพคุณที่สำคัญ แต่ก็อาจมีผลต่อร่างกายในเชิงลบเช่นกัน ในประเทศไทย พืชกัญชาจัดอยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภท 5 โดยที่มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แบ่งประเภทของยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท เริ่มจากประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน และลดระดับความรุนแรงลงไปถึงยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ที่ระบุพืชกัญชาไว้ในประเภทนี้ หมายถึง การมีฤทธิ์เป็นสารเสพติดระดับต่ำ

มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชาของไทย โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ใช้พืชกัญชาและกระท่อมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าการใช้ประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในการดูแลและควบคุมของแพทย์ อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (BBC News Thai 2019a) อีกสามปีต่อมา กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศเรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 มีผลให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามที่ระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (Anamai Media 2022) โดยประกาศนี้เริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ประกาศฉบับนี้มีนัยสำคัญ เนื่องจากกัญชาจะนับเป็นพืชถูกกฎหมายไม่ใช่เฉพาะเมื่อใช้ในการทางการแพทย์เท่านั้น เพราะประกาศนี้กำหนดให้ทุกส่วนของพืชกัญชาไม่ใช่สารเสพติด อาจตีความว่าสามารถนำพืชกัญชาไปใช้ในด้านอื่นได้ รวมทั้งในทางสันตินาการ มีการรวบรวมสถิติประเทศที่กำหนดให้การใช้กัญชาเพื่อสันตินาการ (recreational cannabis) ถูกกฎหมาย อาจเป็นที่แปลกใจว่า ไทยเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่กำหนดให้ใช้กัญชาทางสันตินาการได้อย่างถูกกฎหมาย (School of Public Health, Chulalongkorn University 2023; Visual Capitalist 2024) หลังจากนั้นในเชิงประจักษ์จะพบเห็นการแพร่หลายของผู้ประกอบการด้านกัญชาที่ไม่ใช่เพื่อการแพทย์ (JD Supra 2023) เช่น ร้านกาแฟ และผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ขนม เช่น บราวนี่ ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม (BBC News 2022; TCC (Thailand Consumer Council). 2022)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการใช้ ชื่อ ขายกัญชาที่ไม่ใช่เพื่อการแพทย์ สังเกตว่ามีข้อกังวลหรือความไม่สบายใจในสังคมในเรื่องผลในเชิงลบของกัญชาที่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะที่เริ่มมีการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาผสมอยู่ ซึ่งไม่ใช่ยาหรือเวชภัณฑ์ และภาครัฐพยายามตอบสนองต่อข้อกังวลนี้ กล่าวคือ แก้ไขปัญหาการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์กัญชา โดยเฉพาะอาหาร เช่น ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จในสถานที่จำหน่ายอาหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เช่น กำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงข้อความการเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบในอาหารประเภทปรุงสำเร็จ และแสดงข้อแนะนำความปลอดภัยในการบริโภคอาหารที่มีการใช้กัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ เช่น “บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ควรงดเว้นรับประทาน” (Workpoint Today 2022) เห็นได้ว่า การใช้พืชกัญชากลับหลังประกาศของกระทรวงสาธารณสุขนั้นเป็นเพื่อจุดประสงค์ที่นอกเหนือจากการแพทย์ได้ เช่น จะพบกฎกระทรวง เรื่อง ขออนุญาตผลิต-ครอบครองกัญชาหรือกัญชง 4 กรณี ที่รวมถึงการใช้เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมด้วย (Hfocus 2024c)

เมื่อ พ.ศ. 2567 ในรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำ มีการเคลื่อนไหวพยายามเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายกัญชาเป็นด้านกลับ กล่าวคือ พยายามนำกัญชากลับสู่การเป็นยาเสพติด ผ่านมติการประชุมคณะกรรมการการควบคุมยาเสพติด ครั้งที่ 32-8/2567 (Matichon Online 2024a) และ สมศักดิ์ เพทสุทิน รมว. สาธารณสุขในรัฐบาลพรรคเพื่อไทย กล่าวว่า องค์การอาหารและยาได้เปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. ... เมื่อวันที่ 11-25 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ผู้แสดงความเห็นมากกว่าร้อยละ 80 เห็นด้วยที่จะนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง และในฐานะ รมว. สาธารณสุข ก็มีความคิดเห็นที่ควรจะให้กัญชาเป็นยาเสพติดเช่นกัน (Prachachat Thurakit. 2024a; Matichon Online 2024b) อย่างไรก็ตาม ตอนช่วงท้าย พ.ศ. 2567 ก็ยังคงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด (Thai PBS Policy Watch 2024)

2. คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการศึกษา และสมมติฐาน

กระบวนการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชามีผลสำคัญต่อสังคม เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทางปฏิบัติ เริ่มจากการใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ พยาบาล ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ต่อมา มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อเนื่อง สังเกตว่า ประเทศไทยกลายเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่กำหนดให้ใช้กัญชาเชิงสันติภาพได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (Dugar 2023) ในขณะที่มีข้อกังวลภายในสังคมในความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา มีการเคลื่อนไหวดำเนินการกลับด้านจะให้พืชกัญชาผิด

กฎหมาย ยกเว้นการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์เท่านั้น มีคำถามวิจัยว่า “การกำหนดนโยบายการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาของประเทศไทยเป็นอย่างไร จากประมาณ พ.ศ. 2561-2567” สำหรับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะด้านกัญชาของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร

เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานมีดังต่อไปนี้ นโยบายด้านกัญชาของประเทศไทยคู่สับสน จากที่เป็นประเทศแรก ๆ ของเอเชียที่ใช้ประโยชน์จากกัญชาทั้งทางการแพทย์และสุขภาพ มีผลิตภัณฑ์กัญชาโดยเฉพาะอาหาร และมีการใช้กัญชาในทางสันติภาพการด้วย (Dugar 2023) แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกังวลภายในสังคมในการเป็นเสรีนิยมในนโยบายนี้ (Phawan 2023; Thepgumpanat and Wongcha-um 2024) ทำให้ดูเป็นนโยบายที่ไม่ค่อยเป็นเหตุเป็นผล และต่อมาก็มีการขับเคลื่อนนโยบายกลับด้านไปสู่ความเป็นอนุรักษ์นิยมอีกครั้ง (Matichon Online 2024a; Matichon Online 2024b) ทำให้ดูสับสนย้อนกลับไปมาระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม และมีการเมืองอยู่ในกระบวนการนโยบายกัญชาภายในการย้อนกลับไปมาระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม

ภายในการตอบคำถามและสมมติฐานการวิจัยในความสับสนและข้อกังวลของความเป็นเสรีของนโยบายกัญชาของประเทศไทย งานวิจัยใช้แนวคิดต่อไปนี้เป็นการศึกษาและช่วยวิเคราะห์อภิปรายผลการศึกษา : 1. ความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457, 342, 343) และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ในทางการเมือง (politicization of science) (Levesque and Benoit 2020, 374) 2. แนวคิดข้อจำกัดในการวิเคราะห์ (limits of analysis) ข้อผิดพลาด (fallibility) ที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นเรื่องปกติภายในการกำหนดนโยบาย (Lindblom and Woodhouse 1993, 13-17) หรืออาจเรียกว่ามีข้อจำกัดในการใช้เหตุผล (bounded rationality) (Cairney 2012, 95) ภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ สองแนวคิดนี้เข้ามาช่วยอธิบายความสับสนของนโยบาย 3. การเมืองภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (politics in the policy process) โดยมีแนวคิดย่อยที่ช่วยอธิบายกระบวนการกำหนดและปฏิบัตินโยบายกัญชาของประเทศไทยที่สับสน มีข้อกังวลในความเป็นเสรีที่มากของนโยบายดังกล่าว ที่มีความสำคัญสำหรับงานวิจัยประกอบด้วย แนวคิดการเจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยนทางการเมืองและนโยบาย (logrolling) (Aithor 2024) และแนวคิดความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (intelligence of democracy) (Lindblom and Woodhouse 1993, 13, 23, 26)

3. วิธีการวิจัยและขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้กำหนดให้ขอบเขตการศึกษาด้านเวลาเป็นตั้งแต่ พ.ศ. 2561 เมื่อเกิดความสนใจปรับเปลี่ยนนโยบายด้านกัญชาของไทย ตั้งแต่จุดเปลี่ยนของนโยบายกำหนดให้ใช้ประโยชน์จาก

พืชกัญชาได้ในทางการแพทย์ ตัวแสดงทางนโยบาย คือ พรรคภูมิใจไทย บรรจุนโยบายด้านกัญชาไว้เป็นข้อเสนอของพรรค ขับเคลื่อนนโยบายด้านกัญชา เมื่อครั้งการรณรงค์คะแนนเสียงสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และศึกษาต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน คือ ปลาย พ.ศ. 2567

สำหรับวิธีการศึกษา งานวิจัยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์ตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีสมมติฐานเป็นเหมือนแผนที่นำแนวทางการวิเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวมาจากแหล่งทุติยภูมิ ประกอบด้วย เอกสารรายงานข่าวของสื่อสารมวลชน (news, reports) (Burnham et al. 2008, 190) เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ความเป็นไปในนโยบายกัญชาของประเทศไทย ภายใต้งานวิจัยข้อมูลดังกล่าว มีวิธีป้องกันอคติ ดังนี้ 1. ใช้ข้อมูลการรายงานสถานการณ์นโยบายกัญชาของสื่อสารมวลชนจากหลากหลายสำนัก ที่สำคัญมีดังเช่น BBC NEWS, มติชน, กรุงเทพธุรกิจ, ประชาชาติธุรกิจ, ไทยรัฐ, ผู้จัดการ, ไทยโพสต์, Workpoint, The Standard, ประชาชาติธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้มุมมองความคิดเห็นในเรื่องกัญชาที่อาจมีแฝงอยู่ภายในการรายงานข่าว มีการกระจุกตัวหรือโน้มเอียงไปเฉพาะทางใดทางหนึ่ง ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ 2. พยายามใช้เฉพาะส่วนของข้อมูลการรายงานข่าวของสื่อมวลชนที่ปราศจากการวิเคราะห์ หรือการแทรกมุมมองหรือความคิดเห็น อยู่ภายในการรายงานข่าวหนึ่ง ๆ เช่น ใช้ประโยชน์จากเฉพาะการรายงานสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างการรายงานการจัดสมมนาของพรรคการเมือง การแสดงรูปป้ายโฆษณาการนำเสนอ นโยบายกัญชาของพรรคการเมือง ใช้ข้อความที่อยู่ในรูปคำต่อคำของการให้สัมภาษณ์โดยตัวแทนนโยบายด้านกัญชาแก่สื่อมวลชน

อีกแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้วิเคราะห์ภายในการศึกษา คือ เอกสารที่เป็นนโยบายสาธารณะด้านกัญชา อันมีหลายรูปแบบและหลายฉบับ เช่น ประกาศกระทรวง ประกาศกรม กฎกระทรวง ร่างพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติ มติคณะรัฐมนตรี โดยที่เอกสารเหล่านี้ประกอบเป็นนโยบายสาธารณะ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาที่จัดทำหรือกำหนดขึ้นโดยภาครัฐของไทยอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นทางการ จากการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และได้มีการนำข้อกำหนดเหล่านี้มาบังคับใช้แล้ว ในกรณีนโยบายด้านกัญชาของประเทศไทย เอกสารของภาครัฐนี้อาจเรียกว่าเป็นเอกสารของราชการ (Government official publications) เอกสารในรัฐสภา (Parliamentary papers) (Burnham et al. 2008, 194) หรือบันทึกของภาครัฐ (Government records) (McNabb 2010, 303) ดังนั้น ในการตอบคำถามการวิจัย ได้มีการนำเอกสารนโยบายสาธารณะเหล่านี้ มาใช้อย่างมากในการวิเคราะห์อภิปรายถกแถลง

ได้มีการนำเสนอหัวข้อวิจัยและวิธีการศึกษาดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุรูปแบบการพิจารณาทบทวนแบบยกเว้น เพราะงานวิจัยใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษา

4. แนวคิดและวรรณกรรมที่ช่วยในการศึกษา

งานวิจัยได้เลือกแนวคิดต่อไปนี้ ที่จะได้นำมาใช้ประกอบหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการวิเคราะห์ตอบคำถามวิจัยตามแนวทางสมมติฐาน

4.1. กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public policy process) และชนชั้นนำ (Elitism)

งานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการนโยบายกัญชาของประเทศไทย ประกอบด้วย ขั้นตอนการนำเสนอประเด็น และนโยบายกัญชาโดยพรรคภูมิใจไทย (Agenda setting) ต่อเนื่องด้วยการกำหนดนโยบายกัญชา (Policy formulation) และมีการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ (Policy implementation) จากการที่พรรคภูมิใจไทยมีมุมมองและความสนใจที่จะให้การใช้ประโยชน์จากพืชกัญชามีความเป็นเสรีนิยมมากขึ้น เป็นเหตุให้กำหนดและปฏิบัตินโยบายที่เป็นเสรีนิยมนี้เกิดขึ้น (Smitanan 2019) และสามารถสังเกตได้ถึงความเป็นเสรีนิยมมากขึ้นจริง ในการใช้พืชกัญชา (BBC News 2022) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวลาต่อมา มีผลให้สถานะของนโยบายกัญชาที่มีความเป็นเสรีนิยมนี้เกิดเป็นความไม่แน่นอน จากการมีพรรคการเมืองที่มีความคิดเห็นไปในทางตรงข้ามกับพรรคภูมิใจไทย (BBC News Thai 2024b) ดังนั้นแนวคิดกระบวนการนโยบายสาธารณะจึงช่วยอธิบายความเป็นไปของนโยบายกัญชาของประเทศไทยในภาพกว้าง (Peters 2016, 60, 76, 118; Dye 2013, 16-17) หรือในอีกแง่หนึ่งอาจเป็นมุมมองจากแนวคิดชนชั้นนำ (Elitism) ที่พรรคภูมิใจไทยเป็นตัวแสดงที่เป็นชนชั้นนำผู้เสนอและมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายกัญชาของประเทศไทย ภายในช่วงเวลาในการศึกษาของงานวิจัยนี้ (Dye 2013, 23-24)

4.2. ความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty)

แนวคิดนี้อธิบายว่า มีบางปรากฏการณ์ที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายได้ครบถ้วน Kettl (2012, 457-458) ยกตัวอย่างกรณีองค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาออกคำสั่งห้ามใช้สาร Cyclamate หรือสารให้ความหวานเทียมเมื่อ ค.ศ. 1970 เพราะมีการศึกษาที่พบว่าสารนี้ก่อมะเร็งในสัตว์ทดลอง หลังจากนั้นมีการนำชันทศกร ซึ่งเป็นอีกสารเคมีให้ความหวานมาใช้ทดแทน แต่มีงานวิจัยที่พบว่าสารเคมีใหม่นี้ก็ก่อมะเร็งในสัตว์ทดลองเช่นกัน ในขณะที่มีการวิพากษ์งานวิจัยว่า มีการให้สารนี้แก่สัตว์ทดลองในปริมาณมากเกินไป แต่องค์การอาหารและยาจำเป็นต้องห้ามใช้ชันทศกร พบว่ามีการเคลื่อนไหวของผู้ที่ต้องการลดความอ้วนและผู้ป่วยเบาหวานที่ต่อต้านการห้ามใช้สารใหม่นี้ ด้วยเหตุผลที่ได้เคยถูกห้ามการใช้ Cyclamate มาแล้ว หนึ่งแล้วยังไม่มีสารอื่นมาทดแทนได้ ทำให้สภาคองเกรสออกกฎหมายที่ยอมให้ใช้ชันทศกร

ต่อไปได้ บนเงื่อนไขว่าบนบรรทัดฐานของชั้นทศกรต้องมีค่าเตือนแก่ผู้บริโภคถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการบริโภคสารนั้น หลังจากที่มีงานวิจัยหลากหลายต่อเนื่อง แต่ยังไม่ปราศจากข้อสรุปที่ชัดเจน ใน ค.ศ. 2000 มีการนำชั้นทศกรออกจากรายการสารเคมีที่ก่อโรคมะเร็งในมนุษย์ และสภาองค์กรสก็เคลื่อนไหวต่อเนื่อง ออกกฎหมายยุติการบังคับให้มีค่าเตือนถึงอันตรายบนบรรทัดฐานของชั้นทศกร ในขณะที่ยังมีข้อสงสัยหรือความไม่แน่นอน ปราศจากข้อสรุปที่ชัดเจนในเรื่องของอันตรายของสารนี้ จึงเป็นตัวอย่างของกรณีที่พบความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์

จากบางกรณีของการมีความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ จึงอาจเป็นที่มาของการใช้วิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (The politicization of science) Levesque และ Benoit (2020, 374) อภิปรายถึงแนวคิดนี้ภายในนโยบายด้านยาเสพติดที่ควิเบกซิตี ประเทศแคนาดา เกิดขึ้นเสมอในการอภิปรายถกแถลงทางการเมือง (Political debate) หมายถึงว่า ในบางกรณี ตัวแสดงทางการเมืองจะค้นหาและนำข้อถกแถลงในทางวิทยาศาสตร์มารองรับความเชื่อทางด้านคุณค่าบางอย่าง หรือใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์บางประการมากำหนดทิศทางและสาระของนโยบายหนึ่ง ๆ และในการรองรับข้อเสนอทางนโยบาย (Policy proposal) โดยมีความเชื่อ ความเห็น มุมมองเชิงคุณค่าและเชิงจริยธรรมผสมอยู่ด้วย และเมื่อมีความคิดเห็น ความเชื่อ มุมมองทางคุณค่าและจริยธรรมมาเกี่ยวข้อง ทำให้ข้อเสนอทางนโยบายของตัวแสดงทางการเมืองและนโยบายอาจมีความแตกต่างหลากหลายหรือขัดแย้งกันได้

4.3. ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ (The limits of analysis) และ การมีข้อจำกัดของการใช้เหตุผล (Bounded rationality)

ที่คล้ายกับการอธิบายเรื่องความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ คือ การอธิบายของ Lindblom และ Woodhouse (1993, 15-17) ถึงข้อจำกัดของการวิเคราะห์ (The limits of analysis) และข้อผิดพลาด (Fallibility) ของมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นได้บ่อยภายในการตัดสินใจเชิงนโยบาย นอกจากนี้ แม้ว่าความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) เป็นส่วนสำคัญของนโยบายสาธารณะ และเป็นที่มาของแนวคิดเหตุผลนิยม (Rationalism) ที่ใช้อธิบายนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ (Dye 2013, 18) แต่ความเป็นเหตุเป็นผลในกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้นอาจไม่ได้เป็นจริงเสมอไป ด้วยความเป็นอุดมคติของแนวคิดเหตุผลนิยม หรือความมีเหตุผลอย่างครอบคลุม (Comprehensive rationality) ดูจะไม่เป็นจริง (Unrealistic) ในทุกกรณีของการกำหนดนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีการนำเสนอแนวคิดการมีข้อจำกัดของการใช้เหตุผล (Bounded rationality) ที่อาจอธิบายความเป็นจริงในการกำหนดและปฏิบัตินโยบายได้มากกว่า กล่าวคือ การยอมรับว่านโยบายหนึ่ง ๆ อาจจะดูไม่ค่อยเป็นเหตุเป็นผลก็ได้ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องการใช้เหตุผลของผู้กำหนดและปฏิบัตินโยบาย (Cairney 2012, 94-95) จึงมี

แนวคิดที่ช่วยทดแทนความไม่เป็นที่พอใจเป็นผลของนโยบาย เช่น การเป็นนโยบายที่พอใช้ได้ (Satisficing) หรือพอจะเป็นที่ยอมรับได้ (Cairney 2013; Dye 2013, 21)

4.4. การเมืองภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (The politics in the policy process)

แนวคิดนี้อธิบายว่า ภายในนโยบายสาธารณะนั้นมีความจำเป็นต้องใช้ทั้งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับกระบวนการทางการเมือง Kalant (2010, 1146) อภิปรายถึงการจำแนกประเภทของยาเสพติด ซึ่งต้องกำหนดผ่านคณะกรรมการด้านยาเสพติด มีความซับซ้อนและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกลายเป็นประเด็นทางการเมือง มีตัวแสดงทางการเมืองเข้ามามีบทบาทสำคัญ ส่วนระบบการจำแนกประเภทยาเสพติดที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างสมบูรณ์ (Fully rational classification system) อาจไม่สามารถบรรลุได้ และภายในการเมืองของการจำแนกประเภทยาเสพติดมีการตัดสินใจในเชิงคุณค่า (Value Judgment) และมีความเชื่อเชิงจริยธรรม (Moral beliefs) ที่อาจมีหลายแนวทาง Kalant (2010, 1147) อภิปรายว่า การจำแนกประเภทยาเสพติดจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่หรือสาธารณะ ซึ่งก็คือมิติทางการเมืองภายในการจำแนกประเภทยาเสพติด พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดนั้นเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เกินกว่าที่กฎหมายจะตามพฤติกรรมดังกล่าวได้ทันการณ์ ทำให้เป็นอุปสรรคในการที่จะใช้ความเป็เหตุเป็นผลอย่างเดียวกภายในนโยบายสาธารณะด้านยาเสพติด

Lindblom และ Woodhouse (1993, 13, 23, 26) อภิปรายถึงความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (The intelligence of democracy) หมายถึง การเมืองเรื่องนโยบายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติจริง มีการอภิปรายถึงความเป็นอุดมคตินิยมของความพยายามที่จะทำให้นโยบายเป็นเรื่องของเหตุผล ส่วนที่เป็นความจริงมากกว่าคือ ปฏิบัติการทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ หมายถึง การอภิปราย ถกเถียง นำเสนอ และรับฟังความคิดเห็นของหลายฝ่าย ผ่านตัวแสดงที่เป็นสมาชิกอยู่ในหลายพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ แสดงถึงการมีความแตกต่างในมุมมอง ความคิดเห็น ค่านิยม ทำให้มีความจำเป็นต้องต่อรอง (Negotiate) ประนีประนอม (Compromise) ระหว่างตัวแสดงทางการเมืองเพื่อหาข้อยุติ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นที่ยอมรับได้ (Agreement) ของหลายฝ่าย และมักจะเป็นไปได้ที่ผลที่เกิดขึ้นเชิงนโยบาย อาจไม่ใช่นโยบายที่ดีที่สุด แต่เป็นนโยบายที่พอจะยอมรับกันได้จากหลายฝ่ายทางการเมืองในคราวเดียวกัน อยู่ในรูปของนโยบายที่มีลักษณะพอใช้ได้ (Satisficing) เชื่อมโยงกับแนวคิดการต่อรอง เจรจา แลกเปลี่ยน (Logrolling) ทางการเมืองและนโยบาย อธิบายถึงความสัมพันธ์ในลักษณะ รับและให้ (Give-and-take relationship) ระหว่างนักการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมือง หมายถึงการเเจรจา แลกเปลี่ยน (Exchange) การสนับสนุนข้อเสนอทางนโยบายระหว่างตัวแสดงทางการเมืองที่มีหลายฝ่าย

(Aithor 2024) ทั้งนี้ในสถาบันนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เช่น ในประเทศไทยที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบรัฐสภานั้น การตัดสินใจเลือกข้อเสนอนโยบายจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกของสถาบัน เช่น การลงคะแนนเสียงในสภาในการผ่านร่างพระราชบัญญัติหรือภายในฝ่ายบริหาร มติคณะรัฐมนตรีก็มักจะมาจากแรงสนับสนุนจากรัฐมนตรีที่ร่วมเป็นรัฐบาล

4.5. วรรณกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะ

ภายในการอธิบายนโยบายด้านกัญชา และ Khat ของประเทศในทวีปแอฟริกา Carrier และ Klantschnig (2018, 351, 352, 355) กล่าวถึงสถานะกึ่งถูกกฎหมาย (Quasi-legality) ของพืชสองชนิดนี้ หมายถึง การอยู่ระหว่างข้อของการถูกและผิดกฎหมาย หรือเรียกว่าความเลือนรางทางกฎหมาย (Fuzzy law) ในกรณีพืชกัญชาในหลายประเทศนั้น ปัจจุบันยังมีลักษณะผิดกฎหมาย (De jure illegal) แต่ในทางปฏิบัติไม่เป็นเช่นนั้น เพราะมีการใช้ประโยชน์ของกัญชาเพื่อรักษาบรรเทาอาการได้ในหลายโรค อาจมองได้ว่า ความกำกวมทางกฎหมายเป็นผลมาจากความกำกวมในทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพืชนี้ก็ได้ และมีการถกเถียงว่า ความกำกวมของพืชกัญชาก่อประเด็นทางการเมืองได้ หรือการหาประโยชน์ของพืชกัญชาในทางการเมือง เช่น ติความ ถกเถียงเกี่ยวกับพืชนี้ในทิศทางที่เป็นบวกหรือเป็นคุณของพืชนี้ หรือในทางกลับกันก็อาจถกเถียง ติความเกี่ยวกับพืชกัญชาไปในทางที่เป็นลบหรือเป็นโทษก็ได้ เพราะเห็นได้ว่า พืชกัญชามีทั้งแง่มุมที่เป็นบวก เช่น ประโยชน์ทางการแพทย์ และแง่มุมที่เป็นลบ ที่มักจะมองกันว่าเป็นยาเสพติด แม้ว่าจะในระดับที่ไม่ได้มีลักษณะที่เป็นโทษรุนแรงเท่ายาเสพติดประเภทอื่น

ยังมีวรรณกรรมที่อธิบายการแพร่ขยายของการใช้พืชกัญชา Mallinson และ Hannah (2020, 353) อภิปรายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายด้านกัญชาระดับมลรัฐในสหรัฐอเมริกา พบว่ามีมลรัฐจำนวนมากขึ้นที่ยอมรับการใช้ประโยชน์จากกัญชา และเกิดการยอมรับต่อเนื่องกันหรือเอาแบบอย่างนโยบายของที่อื่น จากมลรัฐหนึ่งไปยังอีกมลรัฐหนึ่ง (Bandwagon effects) สำหรับ Hall (1997, 1110) อธิบายการสนับสนุนนโยบายด้านกัญชาที่สมควรลดความเข้มงวดลง จากที่มีการใช้ประโยชน์จากกัญชาอย่างแพร่หลายตามสภาพความเป็นจริงอยู่แล้ว ส่วน Kavousi et al. (2022, 151-155, 146) อภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียของการใช้ประโยชน์จากกัญชา สำหรับข้อดี เช่น การเป็นแหล่งรายได้ของรัฐในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ข้อดีทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจกัญชาอาจเป็นแหล่งที่ทำให้อัตราการว่างงานทำเพิ่มขึ้น (น. 148) ส่วนข้อเสียก็มี เช่น อาชญากรรมและอุบัติเหตุที่มากขึ้น การได้รับพิษจากกัญชา โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์อาหาร (น. 152) และอาจสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นลบต่อประเทศได้ เนื่องจากมุมมองด้านลบต่อกัญชายังมีอยู่ ทำให้การทำให้กัญชาถูกกฎหมายอาจเชื่อมโยงกับความสกปรก ที่ไม่ใช่ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศภายในมุมมองเช่นนี้ (น. 153)

5. ข้อค้นพบและการอภิปรายผลการศึกษา

จากคำถามวิจัยว่า นโยบายกัญชาของไทยในช่วงเริ่มเคลื่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญ ประมาณ พ.ศ. 2561 และครั้งการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 จนถึงปลาย พ.ศ. 2567 เป็นอย่างไรบ้าง งานวิจัยนี้อาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการนโยบายกัญชาไทย ผสมผสานกับแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ตอบคำถามวิจัยดังกล่าวตามแนวทางคำตอบที่ระบุไว้ในสมมติฐาน

5.1 ความสับสนกำกวมในนโยบายกัญชาไทย

ภายในนโยบายกัญชาไทย พบความสับสนกำกวมในสถานะการเป็นยาเสพติดและความเป็นเสรีนิยมของพืชกัญชา จะเห็นว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 ระบุให้กัญชาเป็นยาเสพติดในระดับต่ำที่สุด คือ ประเภท 5 หากเปรียบเทียบกับยาเสพติดให้โทษชนิดที่มีความรุนแรง คือ ประเภท 1 เช่น เฮโรอีน คงชัดเจนว่าเป็นยาเสพติดให้โทษ มีผลกระทบต่อร่างกายสูง ผิดกฎหมายในมาตราดังกล่าวหากนำมาใช้ แต่สำหรับพืชกัญชาจัดอยู่ประเภทสารเสพติดระดับต่ำ สังเกตมิติของสหประชาชาติที่นำกัญชามาจากการเป็นยาเสพติดที่อันตรายมากที่สุด โดยที่พิจารณาการลงมติของ 53 ประเทศสมาชิก การผ่านมติ คือ 27 ต่อ 25 โดยมี 1 ประเทศที่ไม่ลงมติ (Kwai 2020) แสดงถึงการผ่านมติดังกล่าวอย่างกำกวม ไม่ได้ขาดอาจสื่อถึงของความกำกวมของพืชกัญชาที่วิเคราะห์อธิบายด้วยแนวคิดความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457-458) กล่าวคือ ในบางกรณี ข้อสรุปที่ได้จากการค้นคว้า ศึกษา ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ อาจไม่ชัดเจนเท่ากรณีอื่น เช่น กรณีพืชกัญชาที่ไม่ได้เป็นยาเสพติดระดับสูง

อย่างไรก็ตาม พบว่าสำหรับนโยบายกัญชาของประเทศไทย มีแนวโน้มเคลื่อนไหวไปในทางเป็นเสรีนิยมตามแนวโน้มการใช้พืชกัญชาในระดับสากล เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชาของไทย โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ใช้พืชกัญชาและกระท่อมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ โดยมีเงื่อนไขว่า การใช้ประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในการดูแลและควบคุมของแพทย์ อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่อาจไม่ทันต่อสถานการณ์ ที่พบวาทะสารสกัดจากกัญชาและกระท่อมมีประโยชน์ทางการแพทย์อย่างมาก (Thepgumpanat and Wongcha-um 2024; BBC News Thai 2019a) พรรคภูมิใจไทยเป็นตัวแสดงทางนโยบาย (Policy actor) สำคัญภายในนโยบายกัญชาของประเทศไทย ผลักดันนโยบายกัญชาของไทยในเชิงก้าวหน้า หรือเพิ่มความเป็นเสรีนิยมในการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทิศทางเดียวกับสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ความก้าวหน้าของนโยบายกัญชาไทยขับเคลื่อนผ่านประกาศนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย นำเสนอเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2562

หัวหน้าพรรคกล่าวว่า หากพรรคภูมิใจไทยได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ก็จะผลักดันนโยบายนี้อย่างเข้มข้น และวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 หลังจากร่างก่อดังรัฐบาลประยุทธ์ ที่มีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย คือ อนุทิน ชาญวีรกูล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรองนายกรัฐมนตรีมีสัมมนาหัวข้อ “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” อนุทินกล่าวในการสัมมนานี้ว่าจะเดินหน้านโยบายกัญชาในเชิงก้าวหน้า (Progressive) หลังจากนั้นเป็นต้นไป (Smitanan 2019) ได้สั่งการไปทางปลัดกระทรวงสาธารณสุขให้เริ่มนโยบายกัญชาเสรีทางการแพทย์ในทันที (Workpoint Today 2019) และกระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศ เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 มีผลให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามที่ระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (Anamai Media 2022) โดยประกาศนี้เริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565

พบการขัดกันของนโยบายกัญชา กล่าวคือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 ระบุให้พืชกัญชาเป็นยาเสพติดระดับต่ำที่สุด และมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ระบุให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดในประเภท 5 (“กรมอนามัยห่วงความปลอดภัยผู้บริโภค...” 2565) เห็นได้ว่า สองนโยบายสาธารณะนี้ขัดกัน เป็นอีกข้อสับสนในนโยบายกัญชา นอกจากนี้ยังอาจตีความได้ถึงการใช้ประโยชน์จากพืชนี้ที่ไม่ใช่เฉพาะทางการแพทย์เท่านั้นอีกต่อไป มีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 กล่าวคือ การใช้กัญชาในทางสันตนาการมาจากประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องดังกล่าว เพราะออกมาล่าสุดหลังพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 น่าจะสามารถนำแนวคิดความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Kettl 2012, 457-458) ของพืชกัญชาที่คลุมเครือในการเป็นสารเสพติด มาถกเถียงถึงการเป็นที่สับสนของนโยบายกัญชา เพราะการขัดกันของสองนโยบายที่เกี่ยวกับกัญชานี้ได้

พบความกำกวม (Ambiguity) ในการใช้ภาษาของตัวแสดงนโยบายกัญชาของไทยในการสื่อสารกับสังคม สังเกตว่า พรรคภูมิใจไทย โดยหัวหน้าพรรคในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้นโยบายกัญชาเสรีเป็นวาระเร่งด่วน (สมิตานัน 2019; Workpoint Today 2019) พรรคภูมิใจไทยใช้ภาษาในการสื่อสารแก่สาธารณะว่า “นโยบายกัญชาเสรี” “นโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” (Smitanan 2019) และ “ปลดล็อกกัญชา” (Phawan 2023) สังเกตตอนที่มีการนำเสนอนโยบายขณะรณรงค์ระดมคะแนนสนับสนุนพรรคภูมิใจไทยเมื่อครั้งการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีถ้อยคำเหล่านี้ภายในการนำเสนอโยบายกัญชา สื่อสารถึงนัยของสารนโยบายที่จะเปลี่ยนไปเป็นเสรีมากขึ้น ลดระดับการควบคุม จากการสื่อสารว่า “ปลดล็อก”

สังเกตต่อเนื่องถึงความกำกวมในการรณรงค์นโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย ที่หัวหน้าพรรคใช้ถ้อยคำว่า นโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ “ผมยืนยันว่า การที่จะทำกัญชาเสรีก็ทำเพื่อส่วนรวมและทางการแพทย์ เป็นไปไม่ได้ที่จะทำเพื่อความเฮฮา เพื่อสันตนาการ หรือเอาไปปู้กันตามถนน ...” (Smitanan 2019) อย่างไรก็ตาม อาจสืบสนได้ถึงการใช้คำว่า “เสรี” ประกอบการรณรงค์นโยบายนี้ มีการให้สัมภาษณ์ถึงการใช้กัญชาเพื่อสันตนาการที่เป็น “ผลพลอยได้” ของนโยบายกัญชาเสรี ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่ใช้เพื่อการแพทย์ (Smitanan 2019) อาจส่งผลให้เชื่อได้ว่าการใช้กัญชาเพื่อสันตนาการจะเกิดขึ้น และโฆษณาของพรรคภูมิใจไทยเคยกล่าวถึงนโยบายนี้ของพรรคว่า การนำกัญชามาใช้เพื่อสันตนาการต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด เช่น กำหนดอายุ ปริมาณการซื้อ รูปแบบการใช้ พื้นที่ที่มีการใช้ โดยพรรคภูมิใจไทยได้เตรียมงานวิจัยและการศึกษา พร้อมดำเนินการ (Smitanan 2019) เห็นได้ถึงความกำกวมในการนำเสนอสาระของนโยบายต่อสาธารณะที่มักจะผ่านสื่อมวลชน อาจเข้าใจไปได้ว่าไม่ได้ปิดกั้นกัญชาเพื่อสันตนาการ อาจวิเคราะห์ได้ว่า ความกำกวมของนโยบายกัญชาในประเทศไทยนี้มาจากสถานะของพืชกัญชา ที่หากระบุเป็นสารเสพติดก็จะอยู่ในระดับต่ำที่สุด ตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7

พรรคภูมิใจไทยใช้เหตุผลเชิงเศรษฐกิจเป็นสำคัญมารองรับการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา โดยพรรคภูมิใจไทยต้องการให้กัญชาเป็นพืชวิสาหกิจชุมชน ให้ปลูกกัญชาได้บ้านละ 6 ต้น นำเสนอการเป็นพืชแก้จน ศักดิ์สยาม ชิดชอบ สมาชิกสำคัญของพรรคภูมิใจไทย มองว่า กัญชาเป็นพืชที่สามารถสร้างเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และพลิกชีวิตคนไทยได้ เพราะประเทศไทยมีสายพันธุ์กัญชาเป็นจำนวนมาก รัฐบาลควรทำให้ประชาชนเข้าถึงกัญชาได้อย่างเสรี เห็นว่ากัญชาจะช่วยเพิ่มรายได้หลายรูปแบบ ดังที่ประสบความสำเร็จที่มลรัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกา (Smitanan 2019) มีการนำเสนอรูปภาพที่มีสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทย ประกอบการรณรงค์นโยบายดังกล่าวว่า “ปลูกกัญชา ขายได้กิโลกรัมละ 7 หมื่น” บ่งชี้ถึงเหตุผลภายในนโยบายนี้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นเรื่องที่พรรคภูมิใจไทยดูจะให้ความสำคัญสูง ส่วนเหตุผลในด้านการแพทย์ นอกเหนือจากโฆษณาเรื่อง “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” ไม่พบมากนักในรายละเอียด แต่การใช้กัญชาเพื่อการรักษาพยาบาลนั้นมีอยู่แล้ว เพียงแต่ระดับของการใช้กัญชาเพื่อการแพทย์อาจสูงขึ้นได้ เมื่อหัวหน้าพรรคดำรงตำแหน่ง รมว. สาธารณสุข อย่างไรก็ตาม พบรูปภาพโฆษณา นโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย ที่น่าจะสร้างความสับสนได้ กล่าวคือ มีรูปภาพที่แสดงสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทยใช้ข้อความโฆษณาว่า “กัญชาเพื่อการผ่อนคลาย” ประกอบกับรูปวาดคนนอนอยู่บนปูนหรือปูเมม รายรอบด้วยใบกัญชา (Smitanan 2019) เห็นได้ว่า รูปภาพนี้ขัดแย้งกับการอธิบายของหัวหน้าพรรคว่า การนำเสนอนโยบายกัญชาของพรรคเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ หากแต่พบรูปภาพโฆษณานโยบายที่กินขอบเขตไปถึงด้านสันตนาการ จากข้อความ “กัญชาเพื่อการผ่อนคลาย”

อาจเห็นกรณีนโยบายกัญชาที่กำกวมสับสนในต่างประเทศได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา นั้น กฎหมายกัญชาในระดับประเทศมองกัญชาเป็นพืชผิดกฎหมาย (Illegal) แต่จะเห็นได้ว่า กฎหมายกัญชาของรัฐบาลระดับมลรัฐนั้นแตกต่างหลากหลายตามแต่ละมลรัฐ โดยประมาณครึ่งหนึ่งของมลรัฐทั้งหมดให้การยอมรับตามทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากกัญชาในทางสันติทางการ จึงจะเห็นความลักลั่นทางกฎหมายกัญชาระหว่างระดับรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ (Dugar 2023) อาจถกเถียงว่าเป็นอีกกรณีของความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ตามลักษณะและธรรมชาติของพืชกัญชา ที่อยู่คาบเกี่ยวใกล้เส้นแบ่งความถูกและผิดกฎหมาย หรือกรณี Britney Grier นักกีฬาของ WNBA ใช้ประโยชน์จากกัญชาเพื่อรักษาพยาบาลที่สหรัฐอเมริกา แต่ได้ถูกจับกุม ดำเนินคดีความข้อหาลักลอบนำน้ำมันกัญชาเข้าประเทศรัสเซีย ซึ่งยังคงมีนโยบายกัญชาเป็นอนุรักษนิยม (Maynes, Chappell, and Treisman 2022) ก็ จะเห็นความแตกต่างในนโยบายกัญชาของหลายประเทศ

5.2 การแพร่หลายของธุรกิจกัญชา

จากการนำเสนอนโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย เมื่อหัวหน้าพรรครับตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลประยุทธ์เมื่อ พ.ศ. 2562 นั้น ก็ได้ผลักดันให้เกิดรูปธรรมในสาระของนโยบายนี้ มีการย้านโยบายดังกล่าวแก่ผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุข โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกล่าวว่า กัญชาเสรีต้องเกิด ต้องทำให้ได้ หากทำไม่ได้ จะหาคนที่ทำให้มาทำแทน (Workpoint Today 2019) และผลการรณรงค์นโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยก่อให้เกิดประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่มีนัยสำคัญ เพราะกำหนดให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติด (Anamai Media 2022) ถกเถียง (Argue) ว่าพรรคภูมิใจไทยดำเนินนโยบายกัญชาตามแรงขับเคลื่อน ตอบรับความเป็นเสรีนิยมต่อเนื่องกันในระดับสากล เช่น การลดระดับความเข้มงวดของนโยบายกัญชาที่ประเทศออสเตรเลีย เพราะการเข้าถึงกัญชาอย่างแพร่หลายในเชิงประจักษ์ (Hall 1997, 1110) การเลือกมุ่งเน้น ให้ความสำคัญไปที่ข้อดี หรือการใช้ประโยชน์จากสรรพคุณของกัญชา (Kavousi et al. 2022, 151-155, 146) และตัวอย่างการที่มลรัฐของสหรัฐอเมริกาเพิ่มความ เป็นเสรีนิยมตามแบบอย่างของมลรัฐอื่น (Bandwagon effect) (Mallinson and Hannah 2020, 353)

ภายหลังประกาศฉบับนี้ของกระทรวงสาธารณสุข พบการเกิดขึ้นและแพร่หลายของธุรกิจกัญชา ทำให้มองได้ว่าไม่ใช่ด้านการแพทย์แต่เพียงอย่างเดียวตามข้อเสนอ “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” ของพรรคภูมิใจไทย (Smitanan 2019) พบผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาผสมอยู่ โดยเฉพาะอาหาร มีร้านกาแฟและร้านอื่น ๆ ที่ขายอาหาร ขนม ที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ มีการนำเสนอภาพไอศกรีมผสมกัญชา (BBC News 2022) เบเกอรี่กัญชา (Phawan 2023) บราวนี่กัญชา

ร้านอาหารที่ปรุงอาหารโดยมีกัญชาเป็นส่วนผสม (Today (WorkpointToday) 2022) พบร้านอาหารที่แสดงเมนูอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยใช้กัญชาเป็นสมุนไพรที่ช่วยให้รสชาติอาหารอร่อย กลมกล่อม ในขณะที่ชาวบ้านเรียกสารออกฤทธิ์ที่อยู่ในกัญชาว่า สารเมา (Thai Traditional Medicine Innovation Center 2021) พบกวยจั๊บใส่กัญชา ลูกกัญชา เครื่องดื่มผสมกัญชาที่ประดับแก้วด้วยใบกัญชา เพื่อแสดงว่ามีกัญชาเป็นส่วนประกอบเครื่องดื่มนั้น การเตรียมอาหารที่ใช้กัญชาเป็นวัตถุดิบและเครื่องปรุงรส (BBC News Thai 2022) สื่อมวลชนรายงานภาพประชาชนขณะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กัญชา (Mgr Online 2024) จากภาพที่เห็นในเชิงประจักษ์เหล่านี้ ทำให้ถกเถียงได้ว่า ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่มีผลให้ทุกส่วนของกัญชาไม่ใช่ยาเสพติด เป็นเหตุให้นโยบายกัญชาของไทยตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ไม่ได้ห้ามใช้กัญชาในทางสันตนาการ และสื่อมวลชนต่างประเทศรายงานว่า ประเทศไทยสร้างความประหลาดใจที่เป็นประเทศแรก ๆ ในไม่กี่ประเทศที่มีนโยบายกัญชาเพื่อสันตนาการอย่างถูกกฎหมาย (Visual Capitalist 2024; Dugar 2023) และเป็นที่มาของการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะหลายประเภทของอาหารที่มีกัญชาผสมอยู่ด้วย ที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงการบริโภคได้

5.3 ข้อกังวลห่วงใยในสุขภาพภายหลังนโยบายกัญชาเสรี

พบว่ามีข้อห่วงใยเป็นพิเศษสำหรับสินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ที่มีกัญชาผสมอยู่ เพราะมีการนำกัญชาเข้าสู่ร่างกาย พบรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการบริโภคพืชกัญชาที่ผสมอยู่ในอาหาร เช่น เด็กรับประทานขนมเยลลี่ผสมกัญชาแล้วมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน กรณียุติเครื่องดื่มที่มีกัญชาผสมแล้วเป็นลม หมดสติ หัวใจเต้นเร็ว ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล หรือมีอาการแพ้กัญชาในอาหารผสมกัญชาที่ปรุงโดยร้านอาหาร (Phawan 2023) มีรายงานกรณีการเสียชีวิตภายหลังเสพกัญชา (BBC News Thai 2022) พบว่าจำนวนผู้ป่วยจากการใช้กัญชามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 4-5 เท่า เปรียบเทียบกับเมื่อครั้งที่ประเทศไทยมีนโยบายด้านกัญชาเพื่อการแพทย์เท่านั้น (BBC News Thai 2024a)

ข้อกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในสินค้าอาหารผสมกัญชาวิเคราะห์ได้ว่าอาจมีส่วนมาจากความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ในพืชกัญชา และในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับกัญชาสังเกตว่ามีข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุขเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสินค้านี้ดังกล่าว เช่น ให้ผู้ประกอบการเตือนผู้บริโภคถึงการมีส่วนประกอบของกัญชาอยู่ในอาหารที่ปรุงขาย (Anamai Media 2022) เพราะมีการอ้างถึงกรณีความเจ็บป่วยหลังบริโภคอาหารผสมกัญชา เช่น เด็ก 3 ขวบ มีอาการแพ้บราวนี่ผสมกัญชา (Today (WorkpointToday) 2022) และผลของกัญชาที่อาจเกิดอาการเมา ใจสั่น เห็นภาพหลอน ซึ่พจรเต้นเร็ว ซึ่งเป็นปัญหามากขึ้นในกลุ่มที่เป็นโรคหัวใจอยู่แล้ว (BBC News Thai 2022) ในขณะที่พบว่างานวิจัยทางการแพทย์ยังไม่สามารถ

ยืนยันได้แน่ชัดถึงผลกระทบของอาหารผสมกัญชา และมีงานวิจัยที่พบว่ากัญชามีฤทธิ์เสพติดน้อยกว่าบุหรี่ยาสูบ มีผลเสพติดระดับใกล้เคียงกาแฟ ซึ่งมีฤทธิ์เสพติดต่ำที่สุดในบรรดายาและสารเสพติดทั้งหลาย และงานวิจัยที่ศึกษาจากบทเรียนของนโยบายกัญชาเสรีในนานาชาตินี้ยังได้ข้อสรุปว่า กัญชาไม่ได้นำไปสู่การใช้สารเสพติดอื่น ๆ แต่กลับทำให้เลิกหรือลดการใช้ยาเสพติดร้ายแรงอื่น ๆ ลงได้ด้วย หรืออีกนัยหนึ่ง การใช้กัญชาอาจเป็นเหตุให้ไม่ต้องใช้ยาเสพติดที่เป็นโทษรุนแรง เช่น ผีนก ก็ได้ ซึ่งอาจจัดเป็นผลเชิงบวกของพืชกัญชา (Kasemsabun 2022, 26–27) เมื่อนำผลการศึกษานี้มาเปรียบเทียบกับข้อห่วงใยเกี่ยวกับการใช้กัญชาในประเทศไทย มีรวมว. สาธารณสุขท่านหนึ่งกล่าวในทางกลับกันว่า ผลของการใช้กัญชาอาจเป็นลักษณะของการสะสมในระยะยาว ทำลายสมอง และเป็นตัวการนำไปสู่ยาเสพติดประเภทอื่น (BBC News Thai 2024a) เช่นเดียวกับข้อห่วงใยของสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) ที่เกรงว่า การใช้กัญชาจะเป็นแรงผลักดันไปสู่การใช้ยาเสพติดอื่นที่แรงกว่ากัญชา (Phawan 2023) จะเห็นว่าเป็นรายงานเกี่ยวกับผลกระทบของกัญชาที่ไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน แสดงถึงความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพืชกัญชา จำเป็นต้องมีการศึกษาต่อเนื่องต่อไป (Kettl 2012, 457)

สังเกตได้ว่า สังคมไม่มั่นใจในการดูแลควบคุมสินค้าที่มีความกำกวม ไม่ชัดเจนในเชิงผลต่อสุขภาพ มีข้อวิจารณ์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบในเรื่องการนำกัญชามาปรุงและเป็นส่วนประกอบของอาหาร หรือผลิตภัณฑ์อาหารผสมกัญชา ว่าเป็นการตรวจสอบที่ขาดความเข้มงวดที่เพียงพอที่จะให้ความปลอดภัยทางสุขภาพสำหรับสาธารณะได้ มีผู้ผลิตบางรายผสมกัญชาลงในผลิตภัณฑ์เกินกว่าระดับที่แจ้งไว้ในตอนแรก (TDRI 2024; JD Supra 2023) ดังนั้น จะเห็นสภาพของการใช้ประโยชน์จากกัญชาภายหลังจากการนำกัญชาออกจากการเป็นยาเสพติดว่า มีความไม่แน่นอนในเรื่องความปลอดภัยสาธารณะ (Thepgumpanat and Wongchatum 2024) อาจเทียบเคียงกับกรณีประเทศจีนที่ยังไม่ได้เปิดรับกัญชาให้ถูกกฎหมาย แม้ว่าการเคลื่อนไหวของสากลเป็นไปในทางเสรีนิยมของนโยบายกัญชา เช่น สหประชาชาติมีมุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้น แต่ประเทศจีนยังคงมีข้อสงวนระวังถึงความเป็นไปได้ที่จะใช้ประโยชน์จากกัญชาอย่างที่ไม่ได้มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง (Abuse) (Kwai 2020) เป็นเหตุให้จีนยังคงความเป็นอนุรักษนิยมในนโยบายกัญชา ต่างไปจากแนวโน้มของสากลและประเทศไทย

5.4 การขาดกฎหมายหลักด้านกัญชา

ภายหลังประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด มีผลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 นั้น อาจถกเถียงได้ถึงความกำกวมและไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทยได้อีกประการหนึ่ง คือพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหลัก หรือพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง เพราะยังคงเป็นร่าง พ.ร.บ.ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา พบว่าเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2565 มีมติของสภาผู้แทนราษฎรให้ถอนร่าง พ.ร.บ.กัญชา กัญชง ออกไป เพราะมีบาง

ความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาที่สร้างความกังวลต่อสังคมในการป้องกันเยาวชนให้ได้รับความปลอดภัยจากกัญชา และมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ยังสมควรได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดูแลควบคุมมากขึ้น โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคภูมิใจไทยอภิปรายขอให้ยังคงร่างนี้ และให้มีการพิจารณาโดยรัฐสภาต่อไป เพราะไม่เช่นนั้นอาจล่าช้าจากการเลือกตั้งทั่วไปที่กำลังจะเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2566 แต่มติของสภา 198 ต่อ 136 งดออกเสียง 12 ให้จำหน่ายร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวออก (RYT9 2022)

ในสภาวะที่ประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง ที่มีผลบังคับใช้ และยังเรียกได้ว่าคาดการณ์ได้ถึงความล่าช้าของกฎหมายดังกล่าว จากที่มีการถอนร่าง พ.ร.บ. นี้ออกจากสภา ในขณะที่มีความพยายามขับเคลื่อนความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชาจากตัวแสดงสำคัญที่มีอำนาจทางการเมืองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลประยุทธ์ และมีตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย ผลักดันนโยบายสำคัญ คือ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 นั้น (Anamai Media 2022) มีการเรียกสภาวะนี้ว่า “สุญญากาศทางนโยบายกัญชา” (Phawan 2023) กล่าวคือ สภาวะที่ยังไม่มีกฎหมายหลักด้านกัญชาที่จะนำมาดูแลควบคุม (Regulate) การใช้กัญชา ซึ่งมีความไม่แน่นอนในทางวิทยาศาสตร์ ที่เดิมอยู่ในสถานะเป็นยาเสพติดประเภท 5 คือ ระดับต่ำสุด แต่ก็พ้นสถานะของการเป็นยาเสพติดนี้แล้ว ด้วยประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่มีสถานะเป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์กว่าพระราชบัญญัติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นสภาวะกึ่งถูกกฎหมาย (Quasi-legality) (Carrier and Klantschnig 2018, 351) ของพืชกัญชา หรือสภาวะของความกำกวมทางกฎหมายด้านกัญชาในประเทศไทย มีการตีความว่าประเทศไทยให้การยอมรับทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทางสันตินาการ (JD Supra 2023) วิเคราะห์ถกเถียงว่า สภาวะนี้ในทางนโยบายกัญชามีผลสำคัญที่ก่อความกังวลในสังคม ที่มีการตีความเป็นการถูกกฎหมายของการใช้กัญชาในทางสันตินาการในประเทศไทย สืบเนื่องจากการเรียกขานถึงการ “ปลดล็อกกัญชา” ที่มาจากการรณรงค์นโยบายกัญชาที่ก้าวหน้าของพรรคภูมิใจไทย ส่งผลให้มีการเข้าถึงกัญชา พร้อมกับการแพร่หลายของสินค้ากัญชา โดยเฉพาะอาหารผสมกัญชาที่พบได้ในเชิงประจักษ์ มีข้อกังวลว่าอาจเกิดการอยากลองสินค้าอาหารผสมกัญชา (Phawan 2023) เพราะขาดกฎหมายระดับหลักของประเทศ ที่มีหน้าที่ดูแลควบคุมดังกล่าว ในขณะที่อาจมีผลของกัญชาต่อร่างกายได้ (Thepgumpanat and Wongcham 2024)

5.5 ความจำเป็นต้องแก้ปัญหการเข้าถึงกัญชาอย่างเสรี

นอกจากจะกล่าวเรียกสภาวะสุญญากาศทางนโยบายกัญชาของไทยแล้ว ยังมีการเรียกสภาวะนี้ว่า กฎหมายมีช่องโหว่ เพราะสามารถตีความถึงความถูกต้องทางกฎหมายของสินค้า

อาหารผสมกัญชา ลดช่องกฎหมายมาสู่ตลาดและผู้บริโภคได้ สังเกตว่า ภายในสภานี้พบการกำหนดนโยบายสถานะที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติโดยออกเป็นประกาศกระทรวงหรือกฎอื่น ๆ เพื่อพยายามดูแลควบคุมการใช้พืชกัญชาภายในสังคมที่มีความกำกวมทางนโยบายกัญชา มีการเรียกกฎระเบียบเหล่านี้ว่า นโยบายที่ไม่เป็นระบบ หรือกฎระเบียบที่ขาดวิน (Piecemeal rules) (Thepgumpanat and Wongcha-um 2024) อย่างไรก็ตาม อาจมองได้ว่า อย่างน้อยก็มีความพยายามของรัฐที่จะดูแลในเรื่องความปลอดภัยทางสาธารณสุข ภายในข้อกังวลในเรื่องของการใช้พืชกัญชา

พบหลายตัวอย่างของนโยบายที่ใช้ดูแลเรื่องความปลอดภัยหรือตามแก้ไขปัญหเกี่ยวกับกัญชาดังกล่าว ซึ่งส่วนมากกำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข เพราะรับผิดชอบควบคุมด้านสุขภาพอนามัยของสังคมเป็นหลัก (Bangkokbiznews 2024a) เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2565 กำหนดให้กัญชาเป็นสมุนไพรควบคุม อนุญาตให้บุคคลอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปสามารถครอบครองใช้ประโยชน์ได้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 กำหนดเพิ่มเติม เช่น ห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ หรือสตรีให้นมบุตร และห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าแก่นักเรียนและนักศึกษา ประกาศกรมอนามัย เรื่อง การนำไปใช้กัญชาในการทำ ประกอบ หรือปรุงอาหารในสถานประกอบการอาหาร พ.ศ. 2565 อ้างถึงนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมและพัฒนา กัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจ ประกอบการดำเนินงานของกรมอนามัย ที่มุ่งเน้นคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร จึงมีข้อกำหนดแก่สถานประกอบการอาหาร เช่น ข้อ 3 สถานประกอบการอาหารต้องจัดหาใบกัญชาจากแหล่งปลูกหรือแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ข้อ 5 สถานประกอบการอาหารต้องจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการจำหน่ายอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาเป็นส่วนประกอบของอาหาร เช่น (2) แสดงรายการอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาทั้งหมด (3) แสดงข้อมูลปริมาณการใช้ใบกัญชาเป็นส่วนประกอบต่อรายการอาหาร (4) แสดงข้อแนะนำเพื่อความปลอดภัยในการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีใบกัญชาเป็นส่วนประกอบ (5) แสดงคำเตือนรายการอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาให้แก่ผู้บริโภคทราบ เช่น (ก) ข้อความ “เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” (ข) ข้อความ “หากมีอาการผิดปกติควรหยุดรับประทานทันที” ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ประเภท ชนิด หรือลักษณะของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ห้ามนำเข้า พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2565 อ้างถึงการคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีส่วนประกอบจากกัญชาหรือกัญชงอย่างยั่งยืน เช่น ข้อ 4 ห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เป็นพืชกัญชาหรือกัญชง หรือที่มีส่วนประกอบของพืชกัญชาหรือกัญชง

หรือที่มีสารสกัดจากพืชกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาหรือกัญชงในสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัด และในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ อ้างถึงความสมควรกำหนดมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กัญชาหรือกัญชงในนักเรียนนักศึกษา เช่น ข้อ 1 สถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ห้ามใช้กัญชาหรือกัญชงกับนักเรียนนักศึกษาโดยเด็ดขาด เพราะอาจมีผลต่อการพัฒนาสมองของนักเรียน นักศึกษา ข้อ 2 ห้ามนักเรียนนักศึกษาใช้กัญชาหรือกัญชงเพื่อสันทนาการใด ๆ เพราะอาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพได้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ข้อ 3 ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการกำกับควบคุมร้านค้าที่จำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มในบริเวณสถานศึกษา ให้งดจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมใด ๆ ของกัญชาหรือกัญชง และห้ามนักเรียนศึกษานำอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีการผสมส่วนใด ๆ ของกัญชาหรือกัญชงเข้ามาบริโภคในสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด

จะเห็นว่า นโยบายสาธารณะระดับกระทรวงมีจุดประสงค์ดูแลควบคุม (Regulate) การใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง มาบังคับใช้ จนถึงปัจจุบัน คือ ปลาย พ.ศ. 2567 มองได้ว่าเป็นการที่นโยบายด้านกัญชาของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว มีลักษณะของการบรรเทาและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากลักษณะความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา หรืออาจเรียกว่าแก้ปัญหาช่องโหว่ที่เกิดจากการไม่มีกฎหมายหลักที่ควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา ในขณะที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับการตีความว่าเป็นนโยบายกัญชาในทางสันทนาการ เกิดมีข้อห่วงใยการที่มีผลิตภัณฑ์อาหารผสมกัญชาอยู่ในตลาด ทำให้ภาครัฐมองเห็นความจำเป็นต้องแก้ไขและบรรเทาข้อห่วงใยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ จากผลิตภัณฑ์กัญชาโดยเฉพาะอาหาร เครื่องดื่ม และขนม ส่วนหนึ่งด้วยลักษณะกำกวมของพืชกัญชาที่เคยอยู่ในสถานะของยาเสพติดมาก่อน แต่เป็นยาเสพติดระดับอ่อนที่สุด ตามการระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ดังนั้น จึงถกเถียงนโยบายกัญชาที่สับสน อาจเรียกได้ว่าไม่เป็นเหตุเป็นผลจากลักษณะที่เป็นเสรีนิยม แล้วเกิดปัญหาการแพร่หลายของธุรกิจกัญชาที่ไม่ใช่ด้านการแพทย์ จำเป็นต้องตามกลับไปแก้ปัญหาที่เนื่องมาจากความเป็นเสรีนิยมในนโยบายดังกล่าวในภายหลัง หรืออาจถกเถียงได้ว่าเป็นการกำหนดนโยบายแบบพอใช้ได้ (Satisficing) เพื่อให้พอจะเป็นที่ยอมรับได้ (Cairney 2013; Dye 2013, 21)

อาจสังเกตลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายสาธารณะระดับกระทรวงเหล่านี้ได้ว่า ไม่ได้ห้ามการผลิต จำหน่ายสินค้าอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ เช่น มีการกำหนดให้เตือนหรือระวังในกรณีที่ไม่สมควรรับประทานอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ตัวอย่างกรณีสตรีมีครรภ์ หรือให้แสดงข้อมูลการมีกัญชาอยู่ในอาหารที่ปรุงขายเพื่อให้ผู้บริโภคทราบ แล้วตัดสินใจ

เองว่าจะบริโภคหรือไม่ มองได้ว่า การควบคุมกัญชาหรือบรรเทาผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการมีช่องโหว่ของกฎหมายเป็นลักษณะนโยบายควบคุมที่เป็นระดับการเตือน ให้ข้อมูลกรณีที่ไม่ควรบริโภคอาหารผสมกัญชา หรือจะเห็นมาตรการปฏิบัติขององค์การอาหารและยาที่ขอประชุมกับร้านค้าปลีก ร้านสะดวกซื้อ ห้าง ขอความร่วมมือผู้ประกอบการแยกวางจำหน่ายสินค้ากัญชาให้เป็นกลุ่มสินค้าเฉพาะ (Mgr Online 2022) หรือลดการหยิบสินค้าเองของผู้บริโภค เท่ากับเป็นการร้องให้เอกชนช่วยเหลือและบรรเทาผลด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าอาหารผสมกัญชา

ถกแถลงได้ว่า ความกำกวมสับสนในนโยบายกัญชาอาจเรียกว่าความไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทย วิเคราะห์อธิบายในทางแนวคิดทฤษฎีว่า นโยบายสาธารณะอาจไม่ได้มีลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผลอย่างครอบคลุม (Comprehensive rationality) ที่เป็นลักษณะอุดมคติของนโยบาย แต่ในความเป็นจริงมักจะไม่สามารถเป็นเช่นนั้นได้ เพราะผู้กำหนดนโยบายสาธารณะและภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะมักมีข้อจำกัดในการใช้เหตุผล (Bounded rationality) (Cairney 2012, 94-95) และ Lindblom และ Woodhouse (1993, 15-17) อภิปรายว่า ผู้กำหนดนโยบายอาจมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์นโยบาย รวมถึงเป็นไปได้ที่จะมีข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์และใช้เหตุผล อาจนำมาอธิบายนโยบายกัญชาไทยที่ถกแถลงว่า สับสน ต้องตามแก้ไขผลของนโยบายในความเป็นเสรีนิยมที่มาก

5.6 การเมืองในนโยบายกัญชา

สำหรับพรรคเพื่อไทยที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 และเป็นอีกตัวแสดงทางการเมืองในนโยบายกัญชา มีมุมมองเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา น้อยกว่าพรรคภูมิใจไทย พบว่าขณะรณรงค์ระดมคะแนนสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งนั้น หัวหน้าพรรคเพื่อไทยปราศรัยไปในทางไม่เป็นบวกต่อนโยบายกัญชาเท่าใดนัก แสดงจุดยืนไม่เห็นด้วยกับนโยบายกัญชาเสรี กล่าวว่า “หันไปทางไหนก็มีแต่ยาเสพติดเต็มไปหมด แคมกัญชาเสรียังมาอีก พี่น้องอยากได้กัญชากันจริง ๆ หรือคะ ... ลูกหลานที่ยังไม่มีความนึกคิดเหมือนเราที่เป็นผู้ใหญ่ ... ให้เขามีกัญชาในครอบครองมันดีจริง ๆ หรือคะ” (BBC News Thai 2024b) ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขต่อจากหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย คือ สมศักดิ์ เทพสุทิน ก็แสดงท่าที มุมมองในทางเดียวกับพรรคเพื่อไทยที่สังกัดอยู่ กล่าวอ้างอิงผลการรับฟังความคิดเห็นที่เปิดรับฟังโดยกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่วันที่ 11-25 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ว่าผู้แสดงความคิดเห็นประมาณหนึ่งแสนคน หรือน้อยกว่าร้อยละ 80 ของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เห็นด้วยกับการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด ภายหลังประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้ทุกส่วนของกัญชาไม่ใช่ยาเสพติดมีผลในทางปฏิบัติเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 แสดงว่านโยบายด้านยาเสพติดอาจหันกลับไปเป็นอนุรักษ์นิยมอีกครั้ง (Matichon Online 2024b) ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของพรรคเพื่อไทยก่อนสมศักดิ์ คือ ชลน่าน ศรีแก้ว ก็มี

ความเห็นไปในทางไม่เห็นด้วยกับกัญชาเพื่อสันติภาพ โดยมองว่า การควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาของไทยมีปัญหา ในขณะที่ยังเรียกว่าประเทศไทยมีนโยบายกัญชาเพื่อสันติภาพ อยู่ ส่วนพิเศษรัฐ เชื่อเมืองพาน ที่เป็นอีกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคเพื่อไทย และดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร แสดงความเห็นค่อนข้างชัดเจนที่เป็นลบต่อนโยบายกัญชาเสรี “พวกผมจะเอากัญชากลับไปเป็นยาเสพติดให้ได้อย่างแน่นอน” (BBC News Thai 2024a) สังเกตได้ถึงทิศทางของนโยบายกัญชาที่ยังอาจกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้งหนึ่ง ด้วยมุมมองพรรคสำคัญที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

นอกจากนี้ยังพบการเมืองภายในหน่วยงานบริหารของภาครัฐด้วย คือ คณะกรรมการควบคุมยาเสพติด โดยที่หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยตั้งข้อสังเกตว่า คณะกรรมการดังกล่าวมีมติที่ขัดแย้งกันเอง ภายในสองช่วงเวลา The Active (Thai PBS) 2024) กล่าวคือ เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2565 คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดมีมติให้กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด (InfoQuest (RYT9). 2022) ที่เรียกว่า “ปลดล็อกกัญชา” จากการเป็นยาเสพติดให้โทษ ซึ่งขณะนั้น หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แต่เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 คณะกรรมการเดียวกันนั้นมีมติให้กัญชาและกัญชงกลับไปเป็นยาเสพติดในประเภท 5 เหมือนกับก่อนประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่ลงนามโดยอนุทิน ชาญวีรกูล (Hfocus 2024b) ก็จะเป็นเหตุการณ์ที่อาจแสดงถึงความไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาในลักษณะที่สับสนกลับไปกลับมาระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษนิยม จากที่เห็นว่า คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดก็มีมติกลับด้านกันทั้งสองช่วงเวลา สร้างความสับสนในนโยบายกัญชาไทย หรือถกแถลงได้ว่า ตัวแสดงทางนโยบายที่มีหลายมุมมองความเห็นกำลังใช้ความไม่แน่นอนในทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457) เกี่ยวกับพืชกัญชา เพราะมีสถานะทางสารเสพติดที่กำกวม หรือใช้วิทยาศาสตร์มาเป็นประโยชน์ทางการเมืองในการกำหนดทิศทางนโยบายตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ (The politicization of science) (Levesque and Benoit 2020, 374)

จากที่พรรคสำคัญในรัฐบาลเศรษฐาและแพทองธารมีมุมมองต่อนโยบายกัญชาต่างกัน พบการเมืองของนโยบายกัญชาในรูปของการเจรจาต่อรองระหว่างสองพรรคนี้นอกจากนี้ จากที่สมศักดิ์ เทพสุทิน จากพรรคเพื่อไทย ดำรงตำแหน่ง รมว. สาธารณสุข จากเดิมในรัฐบาลประยุทธ์ที่หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยอยู่ในตำแหน่งดังกล่าว ทำให้น้ำหนักของนโยบายกัญชาและสาธารณสุขเคลื่อนไปอยู่ที่พรรคเพื่อไทย หัวหน้าพรรคเพื่อไทยและนายกรัฐมนตรีเศรษฐามีมุมมองไปในทางลบต่อความเป็นเสรีของนโยบายกัญชาไทย อาจเห็นได้ถึง การเจรจาแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Logrolling) ระหว่างสองพรรคนี้นี้ กล่าวคือ พรรคภูมิใจไทยมีความประสงค์ในความเป็นเสรีของนโยบายกัญชา ในขณะที่พรรคเพื่อไทยพยายามผลักดันขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลวอลเล็ต ซึ่งเป็นข้อเสนอของพรรคเมื่อรณรงค์หาเสียง จึงเป็นไปได้ที่จะมีการเจรจาแลกเปลี่ยนกัน

สนับสนุนสองนโยบายนี้ภายในพรรคร่วมรัฐบาลเศรษฐกิจ (Thairath Online (Plus). 2024) วิเคราะห์ได้ว่า ทั้งสองพรรคมีอำนาจต่อรองแลกเปลี่ยนการสนับสนุนสองนโยบายนี้ ภายในการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นแบบแลกเปลี่ยน (Exchange) การสนับสนุนประเด็นหรือข้อเสนอโยบายระหว่างหลายฝ่าย (Aithor 2024) ในการรายงานข่าวของสื่อมวลชน จะเห็นภาพการพบปะระหว่างหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยและอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณที่สนามกอล์ฟและโต๊ะอาหาร (รุจน์ 2024) ภายในสังคมจึงเกิดการมองว่า การพบปะต่อรองนี้ทำให้เกิดข้อแพร่กระจายว่าจะไม่มีการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดตามที่เคยมีกระแสอนุรักษ์นิยมในนโยบายกัญชา เพราะเกิดข้อตกลงทางการเมืองระหว่างสองพรรคใหญ่ในรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำ นอกจากนี้ถ้าจะมีนโยบายสถาบันแห่งชาติที่กระทรวงการเข้ามามีเกี่ยวข้องกับอีกนโยบายหนึ่งที่พรรคเพื่อไทยต้องการการสนับสนุนจากพรรคภูมิใจไทยด้วย จะเห็นภาพจากการแถลงข่าวโดยนายกรัฐมนตรีแพทองธารที่มีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยร่วมการแถลงข่าวเรื่องคณะรัฐมนตรีรับหลักการร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร โดยหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่า ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรเป็นกฎหมายสำคัญ จึงเข้าร่วมให้ข้อมูลแก่คณะรัฐมนตรี ในฐานะที่เกี่ยวข้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในรัฐบาลเศรษฐกิจและแพทองธาร (Thai Post 2024; The Standard 2024; Thai PBS 2025b; Thai PBS 2025a)

วิเคราะห์ได้ว่า การเมืองในนโยบายสาธารณะเกิดขึ้นอยู่ตามปกติ ส่วนหนึ่งด้วยความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์และการวิเคราะห์ที่ไม่ครอบคลุม มองได้ว่ามีส่วนทำให้นโยบายไม่เป็นเหตุเป็นผล สำหรับการเมืองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เกิดขึ้นอยู่ในทุกนโยบาย Lindblom และ Woodhouse (1993, 23) อภิปรายถึงแนวคิดความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (The intelligence of democracy) ที่ช่วยให้เกิดข้อตกลง (Agreement) ระหว่างพรรคการเมืองในนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง และนโยบายเหล่านี้ก็ผ่านรัฐบาลไปได้ ส่วน Kalant (2010, 1146-1147) อภิปรายการเมืองภายในการจัดประเภทยาเสพติดที่มีส่วนของมุมมองและการตัดสินเชิงคุณค่า (Value Judgment) หรืออาจเรียกว่า ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral beliefs) อยู่ภายในการเมืองดังกล่าว โดยที่ไม่ได้เป็นเรื่องของการจัดประเภทตามเหตุผล (Rational classification) แต่เพียงอย่างเดียว อาจถกเถียงว่า การเมืองในนโยบายสาธารณะช่วยขับเคลื่อนนโยบายกัญชาไทย

สังเกตว่า การตกลงระหว่างพรรคภูมิใจไทยและเพื่อไทยในเรื่องนโยบายกัญชา คือ การใช้กฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติ เป็นเครื่องมือดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา แทนการเปลี่ยนแปลงสถานะของกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้ง ก็จะเป็นแนวโน้มของนโยบายกัญชาที่สมควรมีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง มารองรับ อย่างไรก็ตาม ณ ปัจจุบัน คือ ช่วงปลาย พ.ศ. 2567 ร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา

หากจะพิจารณาสาระของร่างพระราชบัญญัตินี้ จะพบว่า ความกำกวมสับสนของนโยบายกัญชาไทยน่าจะยังคงอยู่ต่อไป กล่าวคือ ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีการนำเสนอใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ แต่จะพบว่าในสาระของนโยบายนี้ยังมีการระบุว่าอาจใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบของอาหารได้อยู่ และมีจุดมุ่งหมายที่ใช้กัญชาไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย (Bangkokbiznews 2024b) หรืออาจมองได้ว่า ความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชาจะยังคงมีอยู่ค่อนข้างมากภายในร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาในสภา

อาจอธิบายได้ถึงมิติอื่นของการเมืองในนโยบายกัญชาไทย ดังที่มีมุมมองและการเคลื่อนไหวที่จะนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังการตั้งรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำใน พ.ศ. 2566 งานวิจัยนี้ถกเถียงว่าเป็นความสับสน ไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจากพรรคเพื่อไทยในรัฐบาลแพทองธาร กล่าวว่า การที่นโยบายกัญชาจะกลับไปเป็นด้านอนุรักษ์นิยมจะไม่กระทบต่อผู้ประกอบการ (Prachachat Thurakit 2024a) และผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมกัญชาที่มีด้านเกษตรร่วมด้วย เข้าใจดีที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และยอมรับในการเปลี่ยนแปลง (Hfocus 2024e) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สมศักดิ์ แสดงมุมมองว่าสังคมไม่น่าจะสับสนในนโยบายที่เปลี่ยนแปลง เพราะในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่บังคับใช้อยู่ ก็ระบุให้กัญชาเป็นยาเสพติดประเภท 5 (The Coverage 2024b) ในทางกลับกัน พบว่ามีรายงานการขาดทุนของธุรกิจกัญชา มีที่ปิดกิจการเมื่อมีความไม่แน่นอนในนโยบายกัญชา (Prachachat Thurakit 2024b) ส่วนอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อนุทิน เห็นว่า ผู้ประกอบการธุรกิจกัญชาได้รับผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน (Thai PBS Policy Watch 2024) จะเห็นความแตกต่างในมุมมองและจุดยืนทางการเมืองของตัวแสดงทางการเมือง กล่าวได้ว่าเป็นอีกตัวอย่างของความสับสนภายในการเมืองและนโยบายกัญชาไทย

ในส่วนภาคสังคมก็มีมุมมองจุดยืนทางนโยบายกัญชาที่แตกต่างกันไปตามแต่ละตัวแสดงทางการเมือง ในส่วนที่มีมุมมองในทางเสรีนิยมของนโยบายกัญชาไทย เช่น เครือข่ายเขียนอนาคตกัญชาไทยกังวลที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยรัฐบาลพรรคเพื่อไทยไปในทางอนุรักษ์นิยม จึงเข้าพบแสดงจุดยืนเสรีนิยมในการใช้กัญชาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจากพรรคเพื่อไทย ทั้งสองคน คือ ชลน่าน และสมศักดิ์ จัดชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล ประกาศแสดงอารยะขัดขืน อดอาหาร ประท้วงการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด เพราะเห็นว่าสามารถควบคุมการใช้กัญชาด้วยกฎหมายปกติ ไม่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของพืชกัญชาไปเป็นยาเสพติดอีก (Hfocus 2024d) และตัวอย่างนิคมอุตสาหกรรมกัญชาทางการแพทย์แห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี พัฒนาสมุนไพรควบคุมเพื่อการส่งออก สำหรับตัวแสดงทางนโยบายที่อยู่ในทิศทางอนุรักษ์นิยม เช่น สภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) ห่วงใยในนโยบายกัญชาเสรีที่อาจก่ออันตรายต่อสุขภาพ (Phawan 2023) เครือข่ายแพทย์เห็นด้วยกับ

แนวคิดนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด จัดทำเอกสาร “ข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายกัญชาของประเทศไทย” ขอให้เน้นการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างถูกวิธี (Hfocus. 2024a; TM Council of Thailand 2022) เป็นตัวอย่างของตัวแสดงนโยบายที่มีความเห็นตรงข้าม แต่ทั้งสองฝ่ายก็มีบทบาทเชิงนโยบายภายในการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

6. สรุป

นโยบายกัญชาไทยประมาณระหว่าง พ.ศ. 2561-2567 มีลักษณะสับสนกำกวมบนความพยายามเปลี่ยนนโยบายให้เป็นเสรีนิยมมากขึ้น ภายในนโยบายระดับกระทรวงและกรม มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับสำคัญ เมื่อ พ.ศ. 2565 ที่เปลี่ยนสถานะของกัญชาให้พ้นจากการเป็นยาเสพติด ทำให้ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีการตีความว่าสามารถใช้ประโยชน์จากกัญชาในเชิงสันตนาการอย่างถูกกฎหมาย เพราะสถานะของกัญชาที่ไม่เป็นยาเสพติดอีกต่อไป จากที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับสำคัญดังกล่าว เกิดการแพร่หลายของธุรกิจกัญชา เป็นข้อกังวลของสังคมเรื่องสุขภาพ เพราะผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ขนม ผสมกัญชาเข้าถึงผู้บริโภคได้ ทำให้จำเป็นต้องติดตามแก้ไขและบรรเทาข้อห่วงใยนี้ด้วยนโยบายสาธารณะอื่น ๆ ในระดับกระทรวงและกรม เป็นเหตุของความสับสนและดูไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาของประเทศไทย

งานวิจัยศึกษาการเมืองภายในกระบวนการนโยบายกัญชาของประเทศไทย พบความเห็นที่แตกต่างภายในนโยบายระหว่างพรรคการเมืองหลักที่ร่วมเป็นรัฐบาล และมีความพยายามนำนโยบายกลับไปเป็นลักษณะอนุรักษนิยมอีกครั้ง เห็นภาพของการกลับไปมาของนโยบายระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษนิยม และพบการเจรจาต่อรองระหว่างสองพรรคสำคัญเป็นผลให้ยังคงความเป็นเสรีนิยมของนโยบายนี้อยู่ และมีอีกข้อตกลงทางการเมือง คือ ผลักดันขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง เป็นกฎหมายหลักมาดูแลควบคุมการใช้กัญชา แสดงถึงการเมืองในระบอบประชาธิปไตยบังคับให้นโยบายกัญชาของประเทศไทยดำเนินต่อไป

References

- Aithor. 2024. “Logrolling in Politics and Its Impact on Government Budget.” Accessed March 21, 2024. <https://aithor.com/essay-examples/logrolling-in-politics-and-its-impact-on-government-budget>.
- Anamai Media. 2022. “Krom Anamai Huang Khwam Plotphai Phu Boriphok Dai Ok Prakat Krom Anamai Wa Duai Rueang Kan Nam Bai Kanchaa Ma Chai Nai Kan Tham Prakop Rue Prung Ahan Nai Sathan Prakop Kitchakan Ahan.” [Department of Health Issues a Notice on Using Cannabis Leaves in Food Preparation in Food Establishments]. Accessed June 13, 2022. <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/130665>. (in Thai)

- Bangkokbiznews. 2024a. “Cho Fong San Pokkhong Hak ‘Kanchaa Mai Klap Pen Ya-sep-tit’.” [Preparing to File an Administrative Court Case if Cannabis Is Not Reclassified as a Narcotic]. Accessed July 24, 2024. <https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1137140>. (in Thai)
- Bangkokbiznews. 2024b. “Ratthaban Doen Na ‘Kanchaa-Kanchong’ Phuea Kanphaet—Munlakha Sethakit.” [Government Pushes Medical Cannabis and Hemp for Medicine—Economic Value]. Accessed October 1, 2024. <https://www.bangkokbiznews.com/corporate-moves/health/public-health/1147156>. (in Thai)
- BBC News. 2022. “Thailand Cannabis: From a War on Drugs to Weed Curries.” Accessed June 21, 2022. <https://www.bbc.com/news/61836019>.
- BBC News Thai. 2019a. “Kanchaa: Kotmai Chai Kanchaa–Krathom Thang Kanphaet Mi Phon Bangkhap Chai Lao.” [Cannabis: The Medical Cannabis–Kratom Law Has Come into Force]. Accessed February 19, 2019. <https://www.bbc.com/thai/thailand-47288335>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2019b. “Kanchaa: Poet Nayobai Kanchaa Khong Phumjaithai Ik Khrang Lang Prot Klao ‘Anutin Charnvirakul’ Pen Ratthamontri Satharanasuk.” [Cannabis: Revisiting Bhumjaithai’s Cannabis Policy after Anutin Charnvirakul Was Appointed Minister of Public Health]. Accessed July 13, 2019. <https://www.bbc.com/thai/thailand-48973471>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2022. “Kanchaa: Ahan Khanom Sai Kanchaa Kin Yangrai Chueng Plotphai.” [Cannabis: How to Consume Cannabis-Infused Food Safely]. Accessed June 14, 2022. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61797479>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2024a. “Kanchaa Seri Thai Klai Thueng Chut Chop Rue Mai Muea Ratthaban Prakat Tang Pao Ham Chai Phuea Santanakan Phainai Sin Pi 2024.” [Is Thailand’s Cannabis Liberalization Approaching Its End after the Government’s Plan to Ban Recreational Use by the End of 2024?]. Accessed March 1, 2024. <https://www.bbc.com/thai/articles/cn4lymm38myo>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2024b. “Ung-ing Paethongthan Mong Yangrai Rueang Mo 112, Kanchaa, Digital Wallet.” [How Paethongtarn Shinawatra Views Section 112, Cannabis, and the Digital Wallet]. Accessed August 16, 2024. <https://www.bbc.com/thai/articles/cj08zmr4342o>. (in Thai)
- Benar News. 2024. Chuenban, Ruj. “Nayok Sai Kia Thoi Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Mung Chai Phorabo Khum Thaen.” [Prime Minister Backs Reclassifying Cannabis as a Narcotic, Using a Regulatory Act Instead]. Accessed July 23, 2024. <https://www.benarnews.org/thai/news/th-cannabis-ban-uturn->

- 07232024073614.html. (in Thai)
- Burnham, Peter, Karin Gilland Lutz, Wyn Grant, and Zig Layton-Henry. 2008. *Research Methods in Politics*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cairney, Paul. 2012. *Understanding Public Policy: Theories and Issues*. New York: Palgrave Macmillan.
- Cairney, Paul. 2013. "Policy Concepts in 1,000 Words: Bounded Rationality and Incrementalism." Accessed November 11, 2013.
<https://paulcairney.wordpress.com/2013/11/11/policy-concepts-in-1000-words-bounded-rationality-and-incrementalism>.
- Carrier, Neil, and Gernot Klantschnig. 2018. "Quasi-legality: Khat, Cannabis and Africa Drug Laws." *Third World Quarterly* 39 (2): 350–365.
- Council of Consumer Organizations (Thailand). 2022. "Chong Sathoranasuk Bangkok Kho Anuyat Khrophkong–Phasom Kanchaa Nai Ahan Thuk Khrang." [Urging the Ministry of Public Health to Require Permits for Possession and Use of Cannabis in Food Each Time]. Accessed August 5, 2022. <https://www.tcc.or.th/policies>. (in Thai)
- Dugar, Anand. 2023. "Countries Where Weed Is Legal in 2023: Guide to Cannabis Law by Country." May 16, 2023. <https://greenhealthdocs.com/countries-where-weed-is-legal>.
- Dye, Thomas R. 2013. *Understanding Public Policy*. 14th ed. Boston: Pearson.
- Fleck, Anna. 2024. "Which Countries Have a Legal Cannabis Market?" Accessed March 13, 2024. <https://www.statista.com/chart/31896/estimated-sales-of-non-medical-cannabis>.
- Hfocus. 2024a. "Anakhot Kanchaa Pai To Rue Pen Ya-sep-tit—Thurakit Rap Phon Mai Chai Khae Kanphaet Lae Sukkhaphap Sam Rai Khon Tok-ngan." [The Future of Cannabis: Continue or Become a Narcotic; Business Impacts Beyond Health and Medicine, Job Loss Concerns]. Accessed May 22, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/05/30578>. (in Thai)
- Hfocus. 2024b. "Bod Ya-sep-tit Fai Khiao 'Kanchaa' Pen Ya-sep-tit Khat Sapda Na! Song Mai Toe Khana Kammakan P.P.S." [Narcotics Board Greenlights Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Forwarded to the ONCB]. Accessed July 5, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/07/30996>. (in Thai)
- Hfocus. 2024c. "Poet Rang Kot Krasuang Chabab Mai Kho Anuyat Phalit–Khopkhong 'Kanchaa-Kanchong' 4 Krani." [Draft New Ministerial Regulation: Permits for Producing/Possessing Cannabis and Hemp in Four Cases]. Accessed October 13, 2024. <https://hfocus.org/content/2024/10/31953>. (in Thai)
- Hfocus. 2024d. "Somsak Pong Bukhlakon–Kharatchakan Sathon Lang Thuk Mong Plian Khao

- Ok Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit.” [Somsak Defends Health Personnel amid Criticism over Cannabis Policy Shifts]. Accessed July 10, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/07/31039>. (in Thai)
- Hfocus. 2024e. “Somsak Top Pom Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Wen Malet Yang Mi Wela Prap Kae Chai Ching 1 January 2025.” [Somsak Responds on Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Seeds Exempted; Implementation Planned for Jan 1, 2025]. Accessed June 13, 2024. <https://www.hfocus.org/content/2024/06/30775>. (in Thai)
- Hall, Wayne. 1997. “The Recent Australian Debate about the Prohibition on Cannabis Use.” *Addiction* 92 (9): 1109–1115.
- InfoQuest (RYT9). 2022. “Bod Ya-sep-tit Fai Khiao Kho Plodlok Kanchaa Phon Rai Chue Ya-sep-tit Laeo.” [Narcotics Board Greenlights Removing Cannabis from the Narcotics List; Next Steps to ONCB]. Accessed January 20, 2022.
<https://www.ryt9.com/s/iq01/3290794>. (in Thai)
- JD Supra. 2023. “Top Five Countries to Watch for International Cannabis Reform in 2024.” <https://www.jdsupra.com/legalnews/top-five-countries-to-watch-for-6304752>.
- Kalant, Harold. 2010. “Drug Classification: Science, Politics, Both or Neither?” *Addiction* 105: 1146–1149.
- Kasemsabun, Patpong. 2022. “Phonkrathop Khong Nayobai Kanchaa Seri To Dek Lae Yaowachon: Botrian Chak Nanachat.” [Impacts of Cannabis Liberalization Policy on Children and Youth: International Lessons]. Paper presented at the 14th National Child and Youth Development Assembly, Thailand, 2022.
<https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/articles/news/1663055417686-82218178.pdf>
(in Thai)
- Kavousi, Parisa, Taylor Giamo, Gwen Arnold, Mateo Allende, Elisabeth Huynh, Jaclyn Lea, Rachel Lucine, Alexandria Tillett Miller, Alana Webre, Aneka Yee, Adrianna Champagne-Zamora, and Keith Taylor. 2022. “What Do We Know about Opportunities and Challenges for Localities from Cannabis Legalization?” *Review of Policy Research* 39: 143–169.
- Kettl, Donald F. 2012. *The Politics of the Administrative Process*. 5th ed. Washington, DC: CQ Press.
- Kwai, Isabella. 2020. “UN Reclassifies Cannabis as a Less Dangerous Drug.” *The New York Times*. Accessed December 2, 2020.
<https://www.nytimes.com/2020/12/02/world/europe/cannabis-united-nations-drug-policy.html>.
- Levesque, Gabriel, and Maude Benoit. 2020. “Legalize or Prohibit It? Quebec’s Exceptionalism on Cannabis Regulation and the Framing of Evidence in

- Policymaking.” *American Review of Canadian Studies* 50 (3): 371–385.
- Lindblom, Charles E., and Edward J. Woodhouse. 1993. *The Policy-Making Process*. 3rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Mallinson, Daniel J., and A. Lee Hannah. 2020. “Policy and Political Learning: The Development of Medical Marijuana Policies in the States.” *Publius: The Journal of Federalism* 50 (3): 344–369.
- Matichon Online. 2024a. “Mati Bod Ya-sep-tit Dueng ‘Kanchaa’ Klap Su Ya-sep-tit Sai Khiao Nat Yai 8 July Buk Thamniap.” [Narcotics Board Decision to Reclassify Cannabis as a Narcotic; Cannabis Advocates Plan Rally on July 8]. Accessed July 6, 2024. https://www.matichon.co.th/local/news_4666201. (in Thai)
- Matichon Online. 2024b. “Somsak Phoei Phon Rap Fang Khwam Hen Khon Thai Kwamwa 80% Ayak Hai ‘Kanchaa’ Pen Ya-sep-tit.” [Somsak Says Over 80% Want Cannabis Classified as a Narcotic]. Accessed June 26, 2024. https://www.matichon.co.th/local/news_4648808. (in Thai)
- Maynes, Charles, Bill Chappell, and Rachel Treisman. 2022. “A Russian Court Sentences WNBA Star Brittney Griner to 9 Years on Drug Charges.” NPR. Accessed August 4, 2022. <https://www.npr.org/2022/08/04/1115541890/brittney-griner-russia-drug-trial>.
- McNabb, David E. 2010. *Research Methods for Political Science: Quantitative and Qualitative Approaches*. 2nd ed. Armonk, NY: M. E. Sharpe.
- Mgr Online. 2022. “Oyo Kho Hang–Saduak Sue–Khaopliak Yaek Sinkha Thi Mi Kanchaa Lot Yip Eng Mai Khai Tam Kwa 20 Pi.” [FDA Asks Retailers to Separate Cannabis Products; No Sales under Age 20]. July 15, 2022. <https://mgronline.com/qol/detail/9650000067396>. (in Thai)
- Mgr Online. 2024. “Phu Prakopkan Chi Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Lang Bang Kanchaa Thai Duai Hetphon Thang Kanmueang Siahai Kwa 20,000 Lan.” [Entrepreneurs Say Reclassifying Cannabis as a Narcotic Would ‘Wipe Out’ Thai Cannabis; Damages Over 20 Billion Baht]. Accessed July 7, 2024. <https://mgronline.com/local/detail/9670000057705>. (in Thai)
- Peters, B. Guy. 2016. *American Public Policy: Promise and Performance*. 10th ed. Los Angeles: SAGE.
- Prachachat Thurakit. 2023. “Nikhom Kanchaa Thai MOU Big Kanchong Lao Plook Kanchong Pon Talat 6 Phan Lan.” [Thai Cannabis Industrial Estate Signs MOU with Major Lao Hemp Firms to Supply a Six-Billion-Baht Market]. Accessed September 14, 2023. <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1393437>. (in Thai)
- Prachachat Thurakit. 2024a. “Somsak Mong Dueng ‘Kanchaa’ Klap Su Ya-sep-tit Mai Krathop Phu Prakopkan Yam Mai Uea Nai Thun.” [Somsak Says Reclassifying Cannabis as a

- Narcotic Will Not Harm Entrepreneurs]. Accessed July 9, 2024.
<https://www.prachachat.net/politics/news-1603009>. (in Thai)
- Prachachat Thurakit. 2024b. “Thurakit Thoi Sin Yuk Kanchaa Seri Cho Pit Muen Ran–Sinkha Bok Muea La.” [Businesses Retreat as the Cannabis Liberalization Era Ends; Thousands of Shops May Close]. Accessed May 15, 2024.
<https://www.prachachat.net/marketing/news-1564088>. (in Thai)
- Reuters. 2024. Thepgumpanat, Panarat, and Panu Wongcha-um. “Thailand to Ban Recreational Cannabis Use by Year-End, Health Minister Says.” February 29, 2024.
<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-ban-recreational-cannabis-use-by-year-end-says-health-minister-2024-02-29>.
- RYT9. 2022. “Mati Sapha Thon Rang Phorabo Kanchaa Ok Pai Thotthuan Praprunng Mai.” [Parliament Withdraws the Cannabis Bill for Further Review and Revision]. Accessed September 15, 2022. <https://www.ryt9.com/s/iq02/3356857>. (in Thai)
- School of Public Health, Chulalongkorn University. 2023. “Thailand Legalizes Recreational Cannabis: Public Health Concerns Arise.” Accessed March 13, 2023.
<https://sgh.md.chula.ac.th/research-news/5058>. (in Thai)
- Statista. 2024. Fleck, Anna. “Which Countries Have a Legal Cannabis Market?” Accessed March 13, 2024. <https://www.statista.com/chart/31896/estimated-sales-of-non-medical-cannabis>.
- TDRI. 2024. “Chat Rabiap Kanchaa Phoem Mattrakan–Ut Chongwang Kotmai.” [Regulating Cannabis: Strengthening Measures and Closing Legal Loopholes]. Accessed May 30, 2024. <https://tdri.or.th/2024/05/regulate-cannabis-law-amendment-article>. (in Thai)
- Thai PBS. 2025a. “Anutin Bin Duan Klap Krungthep Ruan Thok Phorabo Entertainment Complex Khao Khorom 13 January 2025.” [Anutin Rushes Back to Bangkok for Cabinet Discussion on the Entertainment Complex Bill on Jan 13, 2025]. Accessed January 13, 2025. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348122>. (in Thai)
- Thai PBS. 2025b. “Khorom Rap Lakkan Rang Phorabo Prakop Thurakit Sathan Banthoeng Khropwongchon.” [Cabinet Approves in Principle the Draft Entertainment Complex Business Act]. Accessed January 13, 2025.
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/348130>. (in Thai)
- Thai PBS Policy Watch. 2024. “Adit Pachuban Anakhot Nayobai Kanchaa.” [Past, Present, and Future of Cannabis Policy]. Accessed July 4, 2024.
<https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-43>. (in Thai)
- Thai Post. 2024. “Anutin Yan Ratthaban Paethongthan Doen Na Phorabo Kanchaa Photh. Nun Kasino.” [Anutin Says the Paethongtarn Government Will Move Forward with the Cannabis Bill; Party Supports Casino Policy]. Accessed September 9, 2024.

- <https://www.thaipost.net/politics-news/652983>. (in Thai)
- Thai Traditional Medicine Innovation Center. 2021. “Kan Chai Kanchaa Pen Ahan.” [Using Cannabis as Food]. Accessed February 1, 2021. <https://ttmic.co.th/elementor-2844>. (in Thai)
- Thairath Online (Plus). 2024. “Botrian Khong Nayok Settha: Amnat Thang Kanmueang Rue Cha Su Dil Thang Kanmueang.” [Lesson for PM Srettha: Political Power vs. Political Deals]. Accessed July 31, 2024. <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104648>. (in Thai)
- The Active (Thai PBS). 2024. “Wiwatha Anutin vs Somsak Pom Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit.” [Debate: Anutin vs Somsak on Reclassifying Cannabis as a Narcotic]. Accessed July 9, 2024. <https://theactive.thaipbs.or.th/news/politics-20240709>. (in Thai)
- The Coverage. 2024a. “2 Pi Kanchaa Thai: Ayunoi Sup Nak Santanakan Phung–Kraes Sa Phu Prakopkan Chaoeng.” [Two Years of Cannabis in Thailand: Youth Use Rises; Recreational Surge; Business Failures]. Accessed April 1, 2024. <https://www.thecoverage.info/news/content/6494>. (in Thai)
- The Coverage. 2024b. “Somsak Yan Chetna Hai Chai Kanchaa Phuea Kanphaet Thao Nan Tang Nop Woratom Pen Phok Sok Chaeng.” [Somsak Insists Cannabis Should Be for Medical Use Only; Appoints Dr. Woratom as Spokesperson]. Accessed May 16, 2024. <https://www.thecoverage.info/news/content/6719>. (in Thai)
- The Standard. 2024. “Chaiyanok Khopkhun Ratthaban Thi Mai Dueng Kanchaa Pen Ya-sep-tit Yan Phumjaithai Phrom Khiang Ba Khiang Lai Paethongthan Nun Entertainment Complex.” [Chaiyanok Thanks Government for Not Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Bhumjaithai Supports Entertainment Complex]. Accessed September 14, 2024. <https://thestandard.co/joint-sittings-of-the-national-assembly-130924-6>. (in Thai)
- TCC (Thailand Consumer Council). 2022. “Chong Sathoran Suk Bangkhap Kho Anuyat Khropkhong–Phasom Kanchaa Nai Ahan Thuk Khrang.” [Urging the Ministry of Public Health to Require Permits for Possession and Use of Cannabis in Food Each Time]. Accessed August 5, 2022. <https://www.tcc.or.th/policies>. (in Thai)
- TM Council of Thailand. 2022. “Kho Sanoe Kiao Kap Nayobai Kanchaa Khong Prathet Thai.” [Policy Proposals on Cannabis Regulation in Thailand]. Accessed September 12, 2022. <https://tmc.or.th/media-2022-09-12-09-52-44>. (in Thai)
- Visual Capitalist. 2024. Venditti, Bruno. “Mapped: Countries Where Recreational Cannabis Is Legal.” <https://www.visualcapitalist.com/mapped-countries-where-recreational-cannabis-is-legal>.

- Wanlund, William. 2017. "Marijuana Industry." In *Issues for Debate in American Public Policy*, 17th ed., 53–76. Los Angeles: CQ Press.
- Workpoint Today. 2019. "Anutin Yam Phu Patibat 'S.K.' Kanchaa Seri Tong Koet Khu Tham Mai Dai Cha Ha Khon Thi Tham Dai Ma Tham." [Anutin Insists Cannabis Liberalization Must Happen; Warns He Will Find Someone Else If It Cannot Be Done]. Accessed July 19, 2019. <https://workpointtoday.com/kkancha-anutin>. (in Thai)
- Workpoint Today. 2022. "Phu Prakopkan Ahan Khai 'Menu Kanchaa' Tong Tham Tam Prakat Khong Sathon Faen Fuean Mi Thot Prap Mai Koen 50,000 Baht." [Food Businesses Selling 'Cannabis Menus' Must Follow Ministry Notice; Violations Fined up to 50,000 Baht]. Accessed November 12, 2022. <https://workpointtoday.com/cannabis-food>. (in Thai)